

RUS SİYASAL TARİHİ VE YARI BAŞKANLIK MODELİ

Ayşegül ARAS

1. Rusya'nın Kısa Tarihi

Rusya, topraklarının asıl sahipleri olan Slavlara kavuşana kadar birçok antik kültüre ev sahipliği yapmıştır. MÖ 7. Yüzyılda Güney Rusya denen Karadeniz'in kuzey kıyılarına ve steplerine bakıldığında Yunan kolonilerinin izleri görülmektedir. Daha öncesine gidecek olursak MÖ. 1000-700 yıllarında Kimmerler görülmektedir.¹ MÖ 7.Yüzyıldan MÖ 3. Yüzyılları arasında beliren İskitler küçük Asya'ya muazzam bir egemenlik kurmuşlardır. İskitlerin bu hakimiyeti MÖ 4. Yüzyılın başlarında Sarmatlar tarafından sona erdirilmiştir. Sarmatların en kuvvetli boyundan olan Alanlardan bazı klanlar yerleşik hayata geçinde Doğu Slavları adı verilen İran kökenli Ant kavmi ile etkileşime geçmişlerdir. Osetya sınırlarında yaşadıkları tahmin edilen Antlar, MÖ 3.yüzyıla kadar Alanlar önderliğinde Slav kabilesi olarak yaşamışlardır. MS 3. Yüzyılda Alanlar Güney Rusya'daki Cermen kabilesi olan Gotlar tarafından ele geçirilerek Doğu Slavlarını köle olarak kullanmışlardı.² Doğu ve batı olarak ikiye bölününce MS. 370'lerde Altay Dağları'nın ve Hazar Denizi'nin doğusundan tahmini olarak modern Kazakistan bölgesinde yayılmış olan ve göçebe bir Türk kabilesi olan Hunlar tarafından yenilgiye uğratılarak Roma topraklarına sürülmüş ve bu coğrafyanın yaşam tarzını benimsemişlerdi.³ 5.yüzyıl başlarında gözle görülür biçimde Cermen topluluklarının üzerinde hakimiyet kuran Hunlar, İran, Güney Rusya ve Cermen kültürlerinden unsurları bünyesine katarak büyümüşdür. Ancak Asya ve Avrupa Hunları olarak ikiye ayrılmalarından sonra merkezi yapıları bozularak dağılmışlardır.⁴ Hunların dağılmasından sonra Güney Rusya'da 560'lı yıllarda iki yüz yıl hakimiyet kuran, Asya'dan gelen ve Türkçe konuşan Avarlar tarih sahnesine çıkmıştır. Tarihteki en önemli girişimleri Bizans'ın başkentine seferler düzenlemeleri idi. Güçlü dönemlerinin ardından hızla çöküşe geçen Avarlardan kalan toplulukları Kuzey Kafkasya bölgesine yerleşerek hayatlarına devam etmiştir. Bu bölgede 650'li yıllarda devlet kurmuş olan Hazarlar, Alanlar ve Slavları da etkisi altına almıştır. Hazar Denizi ve Aşağı Volga bölgesine yerleşmiş olan Hazarlar dini hoşgörüsü en yüksek devlet olarak tarihte özel bir yer almıştır. Museviliği resmi din kabl eden Hazarlar Araplarla irdikleri savaşlar sonucu 737 yılında dağılmıştır. Müttefikleri Avarlar da yenilinde kuzeye göç etmiş burada da İskandinavlar ile karşılaşmışlardır.⁵

Karadeniz'in kuzeyi ve güney stepler yüzyıllarca farklı ırk ve dilden kavme ev sahipliği yapmıştır. MS. 9 yüzyıla gelindiğinde Doğu Slavlarının Kievan Devleti'nin tarihini oluşturduğu görülmektedir. Rus tarihindeki ilk devlet olan Kievan Rus, genel itibariyle Novgorod, Azak Denizi, St. Petersburg ve Moskova dolaylarına yayılmıştı ve bütünleşmiş bir devlet inşa edilmişti. İslam Dünyası ile de etkileşime giren devlet İslam hilafetinin kuzey kanadını değil Hristiyan Avrupa'nın doğu kanadı olmayı seçmiştir.⁶ Federasyon halini alan Kievan Rus'ta baş gösteren özellikle ekonomik sıkıntılar sonucu 12. Yüzyıl sonlarında birlik dağılmıştır. 13.yüzyılın ilk çeyreğinde kurulan Moğollar Cengiz Han döneminde Orta Asya, kuzey Çin ve Doğu İran'a hakim oldular. Kievan Rus'un dağılmasını hızlandırmıştır. Ancak bu çatışmalardan sadece Moskova Knezliği Moğollarla işbirliği yaparak sağ çıkmıştır. Ekonomik olarak çok güçlü olan Moskova Knezliği Moğolların batı kanadı olan Altın Orda'nın

¹ Nicholas V. Riasanovsky, Mark D. Steinberg, Rusya Tarihi, Çev: Figen Dereli, İnkılap Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 11-12

² George Verdnadsky, A History of Russia, New Haven: Yale University Press, 1969, ss. 40-41

³ The Gots, <http://www.ancient.eu/Goths/>, Erişim Tarihi:02.11.2016

⁴ Verdnadsky, s.42

⁵ Kezban Acar, Ortaçağ'dan Sovyet Devrimi'ne Rusya, İletişim Yayınları, İstanbul, 2009, ss.28-34

⁶ M.F.Hamm, <http://press.princeton.edu/chapters/s5285.pdf>, Erişim Tarihi:02.11.2016

Kırım, Astrahan, Kazan ve Özbek Hanlıkları'na bölünmesiyle düşüşe geçmesini fırsat bilerek Moskova Çarlığı'na giden yolu açmıştır.⁷ III.Ivan ve Çar Aleksey arasındaki yaklaşık 250 yıllık süreç Rus topraklarının siyasi, ekonomik, sosyal ve idari yapılanma ve teşkilatlanmasının beklenmedik hızla gerçekleştiği bir dönem olmuştur.⁸

Rus imparatorluğunu Romanov hanedanlığının ilk jenerasyonları kurmuştur. Rusya'yı merkezileştirmeye devam ederken Batılılaşma ve modernleşme bağlamında bir dönüm noktası yaşamış olan imparatorluk Büyük Petro ile zirveye çıkmıştır. İskandinav ülkeleriyle de uzun süren savaşlara giren Ruslar, ülke sınırlarını oldukça genişletmiş Batılı devletlerin oluşturduğu merkez devletler arasında görme isteği bu bağlamda Rusya'ya 'yarı-çevre' misyonu da yüklemiştir. 19.yüzyılda yaşanan Sanayi Devrimi Rus yayılmacılığını daha kazançlı hale getirmiş ve Rus kapitalizminin de ortaya çıkmasına vesile olmuştur.⁹ II.Nikola dönemine kadar süren İmparatorluk, 1917 yılında Lenin ve yandaşlarının gerçekleştirdiği Bolşevik Devrimi ile yıkılmış yerini Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ni kumuşlardır.

Dünya ülkeleri özellikle Avrupa, 1.Dünya Savaşı'nın acımasız yüzü ile mücadele ederken Bolşevik Devrimi'nin şaşkınlığını uzun süre üzerinden atamamıştır. Kuruluşunda Marksist-Leninist çizgide yönetilen Rusya, Stalin döneminde de bu misyonu devam ettirmiş hatta diktatörlüğe giden Komünist rejimi sürdürmüştür. İkinci Dünya Savaşı özellikle Almanya'daki Nazi tehdidi Rusya'yı ileriye dönük olarak oldukça yıpratmıştır.¹⁰ 1947-1991 yılları arasında uluslararası konjoktüre hakim olan Soğuk Savaş, SSCB ve ABD etrafında beliren iki kutuplu sistemi ortaya çıkarmıştır. 1991 yılında Gorbaçev'in ulusal devrim reformları ile yapısal değişikliklere gitmek istemiş ancak bu demokratikleşme çabaları ülkeyi dağılmaya götürmüştür.

2.Rus Siyasal Sistemi

Sosyalist sistemler, liberal demokrasilerdekinden farklı olarak ideolojik temel üzerine kurulmuştur. Batı'da İdeoloji uygulamalardan sonra çıkarken sosyalist sistemde ideoloji yapıyı kurmuştur. Bu bağlamda SSCB ve Rusya Federasyonu dönemlerinde de siyasal sistemde bu etki görülmektedir.¹¹ Sovyetler Birliği Komünist Partisinin 1988'deki 27. Kongresinde Gorbaçev Parti'yi, sosyalist yönetiminin itici gücü ve gelişmenin temel güvencesi olarak tanımlamış.¹²

2.1 1991 Darbesi ve Sovyetler Birliği'nin Dağılması

Gorbaçev'in reformları Sovyet sistemini ve Sovyet yöneticilerin işleyişini ve rahatını tehdit etmekteydi. Parti muhafazakarlarına çok reform yamakla fazla reform yapmayacağı konusunda arada kalan Gorbaçev, reform girişimlerindeki amaç Sovyet sosyalizminin modernleştirilip günün gereklerine uydurmaktı. 1 Ocak 1988 'Sosyalist Teşebbüs Kanunu'nu yürürlüğe koyan Gorbaçev, serbest piyasanın önünü açmış ve Doğu Almanya, Polonya, Romanya gibi ülkelerdeki Stalinist rejimler ardı ardına yıkılmıştır. Aynı zamanda 1991 yılında SSCB dev madenci grevleriyle sarsılmıştır.¹³

⁷ Geoffrey Hosking, Rusya ve Ruslar, Çev: Kezban Acar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2011, ss. 816-818, 2011, ss.119-122

⁸ Akdes Nimet Kurat, Rusya Tarihi, Başlangıçtan 1917'ye Kadar, 6.Baskı, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014, ss.213-220

⁹ Riasanovsky, Steinberg, 2011, ss .404-418

¹⁰ Fahir Armaoğlu, 20.Yüzyıl Siyasi Tarihi(Cilt 2), İş Bankası Kültür Yayınları, 1983, ss.462-465

¹¹ Yaşar GÜRBÜZ, Karşılaştırmalı Siyasal Sistemi, 2.Baskı, İstanbul, 1987, ss. 147-148

¹² Gürbüz, s.155

¹³ Mesut Hakkı Caşın, Giray Saynur Bozkurt, Rus Dış Politikasındaki Değişim ve Kremlin Penceresinden Yeni Ufuklar, SRT Yayınları, Ankara,2016, ss.252

Gorbaçev'in siyasal reformlar ve açıklık(glasnost) politikasıyla yeniden yapılandırmanın (perestroyka) ve bu ilkelerin yanı sıra devlette hukuk devleti (pravovoye gosudarstvo) ilkesinin de devlete egemen olmasını ve Komünist Parti'nin de bu kurallara bağlı olmasını istemiştir.¹⁴ 1991'de dokuz Sovyet cumhuriyetinin liderleriyle piyasa ekonomisi içinde büyük özerklikler vermek için Birlik Anlaşması imzalamak üzere olan Gorbaçev hazırlık konuşması üzerinde çalışırken darbe girişimi gerçekleşti ve kendi deyimiyle Gorbaçev 'ihamet'e uğramıştı.¹⁵ Gorbaçev kendi kabinesinin büyük çoğunluğu tarafından devrilmek istendi. Darbenin az kişi tarafından desteklenmesi, Rusya Cumhuriyetinin parlamento başkanı Boris Yeltsin'in darbe karşıtı duruşu, ordunun cunta karşısında olması darbeyi sonuçsuz bıraktı. Gorbaçev, bu girişimin başarısız olmasını 'artık yeni düşünce biçimi ve dış politikasıyla Sovyetler Birliği'nin de o dünyadaki yerini alarak Perestroyka'nın başarıya ulaşmasına' bağlamıştır.¹⁶

Gorbaçev tekrar iktidara dönmüş olsa da ülkedeki dengeler radikal biçimde değişime uğramıştır. Bu olay ülkenin bütünlüğünü sağlayacak yerde çözülmeyi hızlandırmıştır. SSCB'ne bağlı cumhuriyetlerin bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir. Halkın Duma binasını ele geçirmeye gelen ordu karşısında Yeltsin'in safında durmaları genç Rus demokratların kazanmasına vesile olmuştur. 12 Haziran 1991'de Rusya'da ilk defa yapılan devlet başkanlığı seçimlerinde Yeltsin oyların yüzde 57,3 ünü alarak Rusya Federasyonunun halk tarafından seçilen ilk cumhurbaşkanı olmuştur.

Faulker'in dediği gibi 'Geçmiş ölmedi. Aslında o, geçmiş bile değildir.' Günümüz Rus siyasal ve federatif sisteminin temelleri her ne kadar 1991 komünist çöküşün ardından yeni bir Rusya ve siyasal sistem ortaya çıkmış gibi görülse temeller tarihten alınmış ve Sovyet sisteminin yıkıntıları üzerine kurulmuştur. Gerçek anlamda bir sistem değişikliği yaşanmamıştır çünkü sistem değişikliği siyasi kurumların yerini başkalarının almasını öngörmektedir.¹⁷

2.2 1993 Rusya Federasyonu Anayasası

Sovyetler Birliği'nin ardıl devleti Rusya Federasyonu'nun 1993 tarihli anayasası siyasi ve hukuki anlamda 'Başkanlık Sistemi' olarak tanımlanmıştır. Doktrinde ise 'güçlü başkanlık' modeli olarak tanımlanmaktadır. 1990'larda Sovyet sisteminin terk edilmesi 74 yıl süren sosyalist sistemden liberal-demokratik anayasal düzene geçişi gerekli kılmıştır. Bu anlamda ülke de yaşanan siyasal ve bürokratik karmaşa ve zorluklar bu sürecin sancılı geçmesine neden olmuştur.¹⁸

Sosyalist Devrim'in Rusya'da kurulan rejimde üretim mülkiyetinin toplulaştırılması ve ülkenin endüstrileşmesi ön plana çıkan hususlar olmuştur. Marksist ideolojinin işaret ettiği sınıf çatışmasına göre burjuvazi sermayeyi yani üretim araçlarının mülkiyetine sahip olup başkasının emeğinden kar sağlayan sınıftır. Burjuva devlet her ne kadar demokratik gibi görünse de bundan yararlanan sınıf egemen sınıftır. Bu sebeple burjuvazi demokrasinin şekilci bir demokrasi olduğunu söylemek zor olmayacaktır. Bu sistemde ezilen sınıflara tanınan haklar teori de kalmakta ve uygulamaya geçmemektedir. Tam da bu noktada sınıflara bölünmüş toplumda demokrasi geniş halk kitlelerine kazandırılmaz. Toplum bütünleştiği takdirde demokratiktir. Rus topraklarında ezilen sınıf olan 'prolatorya' ve ezen sınıf 'burjuvazi' arasındaki sınıf çatışması sosyalist devlet anayasal modelinde üretim yapısı bakımından 'toplumsal' ve 'planlama' olarak belirlenmiş ve devlete aidiyet halkın ortak mülkiyeti halinde

¹⁴ Mihail Gorbaçev, Perestroyka, Çev: Kasım Yargıcı, 1988, ss.129-130

¹⁵ Mihail Gorbaçev, Dünyayı Sarsan Üç Gün, 2. Baskı, Çev: İmran Yıldırım, Real Yayıncılık, 1991, İstanbul, s.15

¹⁶ A.g.e. ss.38-39

¹⁷ Hosking, ss. 816-818

¹⁸ Marie-Elisabeth Baudoin, Russian Constitution, http://www.academic-foresights.com/Russian_Constitution.html, Erişim Tarihi: 10.11.2016

toplumsallaşarak ‘devlet mülkiyeti’ ve ‘kooperatif-kolhoz mülkiyeti’ gerçekleştirmiştir. Siyasal iktidar bu çerçevede sınıfsız toplum anlayışı içinde Tek Parti Sistemi’ni temel almış, kuvvetler birliği şeklinde ve sosyalist hükümetin yönetime geçmiştir. Komünist Parti proletarya diktatörlüğünü ele almış, sosyalist ideoloji de birleştirici unsur olmuştur.¹⁹

1977 Anayasası’nda delik kapatmaktan öteye gitmeyen 1985 değişikliklerinin ardından 20 Mayıs 1993 tarihli Cumhurbaşkanlığı kararnamesi yeni anayasa için önemli bir nokta olmuştur. 1993 Anayasası, 5 grup halinde çalışan 250 kişilik bir Anayasa Komisyonu’nun aylar süren çalışmaları ve zorlu sürecin ardından tasarı haline getirilerek 12 Aralık 1993 tarihinde halkoyuna sunulmuştur. Toplam seçmen sayısının yüzde 54,8’inin katıldığı referandum sonucunda yüzde 58,4’lük kabul oyuyla anayasa kabul edilmiştir.

Rus Anayasası’nın Girişi Bölümü’ne göre devlet toplumcu, insan hak ve özgürlüklerine saygılı(md.2), halk egemenliği, özgür ve serbest seçimler(md.3), hukuk devletine dayalı (md.4), federal(md.5), vatandaşlık haklarının olduğu(md.6), sosyal(md.7), ekonomik özgürlük ve özel mülkiyet(md.8), kuvvetler ayrılığına dayanan(md.10), seküler (md.14, kendi kendini yönetme iradesini elinde bulunduran, eşitlikçi, ulusal, demokratik ve hukuk devletine dayalı bir cumhuriyet(md.1) olarak tanımlanmıştır. Federalizmi bu anayasada klasik bir federalizmden çok hizmetlerin yerinden görülmesi ve ulus üstü siyasal rejim anlamını taşıdığını söylemek yanlış olmayacaktır. Anayasa, siyasi ve ideolojik çoğulculuk ile çok partili sistem(md.13) ve yargı bağımsızlığı gibi birçok evrensel ilkeyi içermektedir.²⁰

Hükümet sistemi olarak da halk tarafından seçilen devlet başkanı ve parlamentonun güvenoyuna tabi bir hükümetin birlikte yer aldığı yarı-başkanlık modeli öngörmektedir. Devlet başkanının güçlü ve merkezi konumu itibariyle kimi siyaset bilimciler tarafından ‘süper başkanlık’ olarak da nitelendirilmektedir.²¹

1993 Anayasası’ndaki ilk değişiklikler ilk kez Medvedev tarafından yapılması gerekli görülmüştür. Anayasa değişiklik tasarısı Devlet Duma’sı 58’e karşı 388 oyla kabul edilmiştir. ‘Ülkenin istikrarlı gelişimi’ için yapılan bu değişiklikler devlet kurumlarının daha işlevsel hale gelmesini sağlayacaktır.

Rusya Federasyonu anayasasının temelinde en çok tartışma yaratan konu olan kuvvetler ayrılığı prensibi kanunudur. Bu kanun uyarınca anayasanın 10. Maddesinde ‘Rusya Federasyonunda devlet iktidarı; Yasama, Yürütme, Yargı erkleri ayrılığı esasında gerçekleştirilir. Yürütme, Yasama, Yargı organları bağımsızdır.’ Yürütme yetkisi Rusya Federasyonu Hükümeti’ne, Yasama iki kanattan oluşan Federal Meclise, Yargı ise RF Anayasa Mahkemesi, RF Yüksek Mahkemesi, RF Yüksek Hakem Mahkemesi ve yerel mahkemelere verilmiştir. 1993 ve 2008 Anayasası’na göre Devlet Başkanı, ‘Devletin Başı’dır. Federal bir devletin başı olan Başkan, tüm Rusya halkalarının başkanı olarak ifade edilmiştir.²²

3.YÜRÜTME

3.1 Devlet Başkan

Başkanlık seçimleri, RF Federal Meclisi’nin Federasyon Konseyi tarafından anayasal görev süresinin bitimini takip eden ilk Pazar günüdür. Federasyon Konseyi’nin seçim kararı almaması

¹⁹ Caşın, Bozkurt, ss.239-241

²⁰ Rusya Anayasası, 1.Bölüm: Anayasal Düzenin Esasları, <http://www.anayasa.gen.tr/rusya.htm> , Erişim Tarihi: 09.11.2016

²¹ ‘Rusya Federasyonu Anayasası’, Anayasa Mahkemesi Resmi Sitesi, <http://www.ksfr.ru/en/Info/LegalBases/ConstitutionRF/Documents/THE%20CONSTITUTION%20OFTHE%20RUSSIAN%20FEDERATION.pdf>, Erişim Tarihi:09.11.2016

²² Russian Constitution, 1.Chapter: The Fundamentals of the Constitutional System, <http://www.constitution.ru/en/10003000-08.htm> , Erişim Tarihi: 11.11.2016

durumunda RF Yüksek Seçim Komisyonu tarafından göre süresinin bitimini takip eden ayın ilk Pazar günü yapılır. 2008 değişiklikleri kapsamında Başkan adaylığı olma kriterleri; Rus vatandaşı olmak, 35 yaşında olmak, en az 10 yıl Rusya Federasyonu'nda ikamet ediyor olmak ve medeni ve siyasi hak ehliyetini kullanma ehliyetine sahip olmak(ehliyetsiz ve hükümlüler seçilemez).

1993 Anayasası'na göre başkanlık seçimleri 4 yılda bir yapılırken 2008 değişikliğine göre bu süre 6 yıla çıkarılmıştır ve aynı kişi üst üste iki defa bu göreve gelemez. Kişisel nitelikte olan bu süre dolmadan Başkan'ın görevden ayrılması üzerine (ölümü istifa vb) yeni başkan 6 yıllığına göreve başlamış olur. 2008 Anayasası'na göre Devlet Başkanı'nın görevinin sona ermesinin diğer halleri şu şekilde sıralanmıştır: Görev süresinin dolması, istifa, Devlet Başkanı'nın görevini sağlık nedeniyle kesin olarak yapamayacak durumda bulunması ve Başkanın azli. Başkanın azli; Azil işlemi iki şekilde olmaktadır: 1- Devlet Duması üye tamsayısının 2/3 çoğunluğunun iddia etmesi üzerine, Duma tarafından oluşturulan özel komisyonun olumlu görüş bildirmesi ve Duma üye tamsayısının 1/3'ü ile kabul etmesi ile, 2- Federasyon Konseyi'nin Duma'nın iddiasını ileri sürmesinden itibaren 3 ay içinde ve üye tamsayısının 2/3 çoğunluğunun karar vermesi üzerine gerçekleşir. Konseyi bu süre içinde karar vermemesi red anlamına gelmektedir.

Devletin başı olarak Devlet Başkanı, RF Anayasası'nın, kişi ve vatandaşların hak ve hürriyetlerinin teminatı aynı zamanda RF egemenliği, bağımsızlık ve devlet bütünlüğünün sağlanması ve devamlılığın sürdürülmesinde sorumludur. Devlet organlarının karşılıklı etkileşim ve uyumlu çalışmalarını da temin etmektedir. RF Başkanı RF Anayasasına ve federal yasalara uygun olarak devletin iç ve dış politika hedeflerini, yönelimlerini belirlemekte, RF 'nu uluslararası arenada da temsil etmektedir.²³

3.1.1.Devlet Başkanı'nın Yasama ile İlgili Görevleri

Başkan'ın ulusal meselelerle ilgili düşüncelerini Federal Meclis'te açıklama imkanı olarak tanımlanan *mesaj yetkisi*, Başkan ile parlamento arasındaki en önemli araçlardan biridir. Devlet Başkanı 2008 RF Anayasası'na göre *yasama sürecine katılmada geniş yetkiler* vermektedir. Başkan yasa tasarısı önerme yetkisine sahip olup günümüzde de bu yetki sık sık kullanılmaktadır. Başkan tarafından kabul edilmiş veya parlamento tarafından ikinci defa aynen kabul edilmiş federal kanunları yayınlanmadan önce *ısdar ve yayınlama yetkisini* kullanarak Devlet Başkanı tarafından ısdar edilir ve kanun 14 gün içinde Başkan tarafından *yayınlanır*. Devlet Başkanı parlamentonun kabul ettiği kanunu belli süre içinde tekrar görüşülmesi için 14 gün içinde Federal Meclise *Veto yetkisi* kullanarak geri gönderebilmektedir. Rus anayasal sisteminde Devlet Başkanı'nın parlamentoya ilişkin en önemli yetkisi kuşkusuz *fesih yetkisi*dir. Normal süresini henüz tamamlamamış bir yasama meclisinin Başkan tarafından varlığına son verilmesi işlemidir.²⁴

3.1.2. Devlet Başkanı'nın Yürütmeyle İlgili Görev ve Yetkileri

RF Anayasası'na göre hükümet başkanın Devlet Duması'nın onayı ile Devlet Başkanı atamaktadır. Duma hükümet başkanlığına 3 kez üst üste onay vermezse Başkan istediği kişiyi atar ve parlamentoyu fesheder. Devlet Başkanı hükümet başkanının atanmasından sonraki 7 gün içinde hükümet başkanının önerisi ile federal bakanları atar ve gerekli gördüğünde azleder. RF Devlet Başkanı, Hükümeti istediği an istifaya gönderebilmektedir.

²³ Russian Constitution, 4.Chapter: The President of Russian Federation, <http://www.constitution.ru/en/10003000-08.htm> , Erişim Tarihi: 11.11.2016

²⁴ Rusya Federasyonu'nun Siyasal Sistemi ve Devlet Yapısı, https://www.academia.edu/8630911/RUSYA_FEDERASYONU_NUN_S%C4%B0YASAL_S%C4%B0STEM_%C4%B0_ve_DEVLET_YAPISI , Erişim Tarihi:10.11.2016

Duma'nın güvensizlik oyna gerek kalandan ve güvensizlik oyu verilen ve güvenoyu istemi reddedilen Hükümeti de istifaya gönderme zorunluluğu yoktur.

Başkanın Görevlerinin Analizi

Anayasada Devlet Başkanı ile ilgili çizilen çerçevenin analizi yapılacak olursa; örneğin devlet başkanının en az 10 yıl ikamet etme koşulu yurtdışına kaçan rejim muhaliflerinin başkan olabilmesini engellemek içindir. Yine Başkanlık süresinin uzatılması dünya standartlarına uyum sağlamayı amaçlamakla beraber bazı yorumculara göre 2000 yılından 2008'e kadar iki dönem başkanlık yapan Putin'in anayasal engel yüzünden 4 yıllığına bu görevi Medvedev'e bırakmak durumunda kalmıştır. 2008 yılında Medvedev'in önerisiyle hazırlanan başkanlık süresinin uzatılması yasası meclisten geçmişti. Putin, eğer 2018'de de seçilmeyi garantileyebilirse, 2000 yılından 2024 yılına kadar Rusya'ya damgasını vurmuş olacaktır. Rusya'yı en uzun yönetme rekoru 51 yıllı Korkunç İvan'da. İkinci sırada ise 43 yıllı 'Büyük Petro' bulunmaktadır. Putin, Mart 2012 yılında yapılan devlet başkanlığı seçimlerinde yine aday olan ve yüzde 63,60 oy alarak 7 Mayıs 2012 tarihinde 3. devlet başkanlığı dönemine başlamıştır.²⁵

Rus siyasi sisteminde devlet başkanının 'partili başkan' kavramını Rusya Devlet Başkanı'nın kendi partisi üzerinde ve yasama organı üzerinde denetim kurmasının en önemli araçlarından birini oluşturmaktadır. Rusya'nın ilk Devlet Başkanı Yeltsin bağımsız olarak adaylığını koyarak parlamento desteğine sahip olamamış ve görev süresince büyük zorluklarla karşılaşmıştır. Vladimir Putin ise iki devlet başkanlığı döneminde de bağımsız aday olmuş ancak Birleşik Rusya Partisi'nin yoğun desteğini arkasına almıştır. 2012 yılında da aynı partinin başkan adayı olarak adaylığını koymuş ve seçilmiştir. Görünen tablo bütün devlet sisteminin Putin'in emriyle görev yaptığıdır.

Rusya devlet başkanlarının yargılanma usulüne bakıldığında anayasa mahkemesine sadece danışıldığını, bu konudaki asli yargılama yetkisinin Federasyon Konseyi'nde olduğunu görülmektedir. Rusya'nın asimetrik federasyon denilen merkezileşmiş federatif yapısı gereği yerel yönetimlerin üzerinde merkezin, dolayısı ile başkanın, güçlü bir baskısı vardır. Rusya anayasasında başkanın parlamentoyu feshi de kolaylaştırılmıştır. Ancak bu fesih sonrasında Devlet Duma'sı dağılır ve Yani seçimlere kadar işleme şansı yoktur. Bu boşluğun nasıl doldurulacağı anayasada yer almamakla beraber 1999 Anayasa Mahkemesi kararına göre boşluğu başbakanlık ve Federasyon Konseyi dolduracaktır. Bu durumun başbakan tarafından suistimal edilememesi adına da 6 ay boyunca başkanın parlamentoyu feshetmesi yasaklanmıştır.²⁶

3.2 Hükümet

Hükümet, Devlet Başkanı, Federal Meclis ve bağımsız mahkemeler ile devlet iktidarını kullanmaktadır. Hükümetin görev ve yetkileri anayasasının 114. Md. 1.fikrasında belirtilmiştir. Hükümet genel olarak; federal bütçeyi hazırlar ve uygular. Federal mülkiyetin yönetimi, vatandaşların hak ve özgürlüklerinin sağlanması, kamu düzeninin sağlanması, suçlarla mücadele, kültür, bilim, eğitim gibi alanlarda kalkınma, bütçe, para ve maliye politikalarının belirlenmesi gibi görevleri bulunmaktadır. Anayasaya göre; Hükümet üyelerinin parlamentoda yer almaları yasaklanmış, Federal meclisin hükümeti güvensizlik oyu ile düşürmesi ve istifaya zorlaması ihtimali ortadan kaldırılmıştır. Hükümetin Başkan ile ilişkisi ise Devlet Başkanı kararnamelerinin hükümet için bağlayıcı olması, Hükümet Başkanı'nın sadece Başkan

²⁵ Vladimir Putin'in On Yıllık Devlet Başkanlığı Dönemi, https://tr.sputniknews.com/rsfmradio.com/2014_05_07/vladimir-putin-on-yillik-devlet-baskanligi-donemi/, Erişim Tarihi: 10.11.2016

²⁶ Russian Constitution, 4.Chapter : The President of The Russian Federation, <http://www.constitution.ru/en/10003000-08.htm> , Erişim Tarihi: 11.11.2016

tarafından belirlenmesi ve hükümet faaliyetlerinin ana yönlerini belirleyerek işleyişi organize etmesi şeklinde vücut bulmaktadır. 1993 Anayasası hükümetin görev süresini sınırlamamış ancak Yeni Devlet Başkanı ve Yeni Hükümet anlayışı çerçevesine koymuştur. Bu sürede günümüzde 6 yıldır.²⁷

4.YASAMA

Rusya devlet yapılanması içinde federal yasama organı olan Federal Meclis, aynı zamanda devletin bütünlüğünü temsil eden ‘Federasyon Konseyi (Federatsia Assemblieska)’ ve ‘Halk Meclisi(Duma)’ olmak üzere iki organlı bir parlamento sistemine sahiptir. Federasyon Konseyi üst kamara Duma ise alt kamara şeklinde kurumsallaşmıştır. Her iki kanat da komite ve komisyonlardan oluşmaktadır. Federasyon Konseyi Başkanı, Federasyon Konseyi Başkan yardımcıları ve Devlet Duması Başkanı dışındaki parlamenterlerin bağlı buldukları kamaraların komite ve komisyonlarında görev almaları gerekmektedir. Görev süreleri boyunca dokunulmazlıklara sahip olan üyelerin dokunulmazlıklarının kaldırılması Rusya Başsavcısı’nın teklifi üzerine bağlı olunan kamarada sonuçlandırılmaktadır.

Rusya’nın iki kanatlı parlamento sistemi bir kanadın diğer kanatta gerçekleşebilecek bir radikalizme engel olunması amacıyla kurulmuştur. Rusya’nın ilk iki kanatlı meclisi 1990 yılında Rusya SFSC Yüksek Sovyeti’nin iki kanata bölünmesiyle ortaya çıkmıştır: Cumhuriyet Meclisi ve Milliyetler Meclisi. 1993 Anayasası Federal Meclis’in bu yapısını şekil şartı olarak değil, milletin haklarını ve serbest faaliyetlerini genişletmeye yönelik gerçek federalizmin temel taşı olarak düşünülmüştür.²⁸

93 Anayasası’na göre bu iki meclisin ayrı olarak oturum yapmaları gerekmektedir. Bu durumun istisnaları ise; RF Devlet Başkanı’nın mesajlarının dinlenmesi, RF Anayasa Mahkemesi mesajlarını dinlenmesi ve yabancı devlet adamlarının konuşmalarının dinlenmesidir.²⁹

4.1 Federasyon Konseyi

Anayasal bir kurum olmasına rağmen yasal bir düzenleme çerçevesinde faaliyet göstermekte olan Federasyon Konseyi Meclisin üst kanadıdır. 1995 yılından 2000 yılına kadar federe toplulukların yürütme organı başkanları ve federe topluluklarının parlamento başkanları doğrudan Konsey üyesi olmaktadır. 5 Ağustos 2000 tarihli yasayla Konsey üyeleri, bağlı federe birimlerin yasama organlarından 1, yürütme organlarından 1 tane olmak üzere toplam 2 temsilcinin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Günümüzde Rusya’nın kabul ettiği 83 federe birimden 166 delege bulunmaktadır (Kırım ve Sivastopol hariç). Konseyin görev süresi ise sınırlandırılmamıştır. Ancak ülkede gelenekselleşen ‘Yeni Başkan Yeni Hükümet’ prensibi neticesinde 6 yıla çıkan Başkanlık seçimleriyle Konsey de yenilenmektedir.³⁰

4.1.1.Federasyon Konseyi’nin Görevleri

Daha çok federal bölgelerin çıkarlarını koruyan bir yapı arz eden Federasyon Konseyi’nin Anayasa’da belirtilen görevleri; federe unsurların sınır değişikliklerinin onaylanması, Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı’nın sıkıyönetim ve olağanüstü hal ilan edilmesine ilişkin kararnamelerin onaylanması, RF Silahlı Kuvvetleri’nin RF sınırları dışında kullanılmasına izin verilmesi, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin belirlenmesi, Cumhurbaşkanı’nın görevinden uzaklaştırılması, RF Anayasa Mahkemesi, RF Yüksek Mahkemesi, RF Yüksek Hakem

²⁷ Russian Constitution, 4.Chapter: The Federal Assembly, <http://www.constitution.ru/en/10003000-08.htm> , Erişim Tarihi: 11.11.2016

²⁸ Bekir Parlak, Cantürk Caner, Karşılaştırmalı Siyasal Sistemler ve Yönetel Yapılar, 3.Baskı, Orhon Kitabevi, İstanbul, 2013, s.223

²⁹ Russian Constitution, 4.Chapter : The President of The Russian Federation, <http://www.constitution.ru/en/10003000-08.htm> , Erişim Tarihi: 11.11.2016

³⁰ The Council of The Federation, <http://www.council.gov.ru/en/history/>, Erişim Tarihi: 10.11.2016

Mahkemesi hakimlerinin göreve atanması, RF Başsavcısının göreve atanması ve görevden alınması, Sayıştan Başkan ve üyelerinin yarısının atanması ve görevden alınması şeklindedir. Kararlar üye tamsayısının oyçokluğu ile alınmaktadır.

4.2.Halk Meclisi (Devlet Duması)

Federal Meclis'in alt kanadı olan Duma ise bütçe, vergi sistemi, uluslararası anlaşmaların onaylanması gibi federal çaptaki kanun ve uygulamaların kabul edildiği ve yüzde 7'lik seçim barajını geçen partilerle beraber ülkedeki siyasal konfigürasyonu yansıtmaktadır.

4.2.1.Devlet Duması'nın Görevleri

1993 Anayasası'nın Devlet Duması için öngördüğü görevler(Md 103);

Rusya Federasyonu Hükümet Başkanının atanması için Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı'na onay vermek, Rusya Federasyonu Hükümeti'ne güvenoyu vermek, Rusya Federasyonu Merkez Bankası Başkanı'nı göreve atama ve görevden alma, Sayıştay Başkanı'nı ve üyelerinin yarısını göreve atama ve görevden alma, Federal anayasal kanun doğrultusunda faaliyet gösteren İnsan Hakları Yetkilisini göreve atamak ve görevden almak, genel af ilan etmek, Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı'nın görevinden uzaklaştırılması için suçlamada bulunmak şeklindedir.

Devlet Duması, Rusya Federasyonu Anayasasıyla yetki alanına dahil edilen konularda karar alır. Rusya Federasyonu Anayasasında başka bir usul öngörülmemişse, Devlet Duması kararları Devlet Duması üye tam sayısının çoğunluğunun oyu ile kabul edilir.³¹

5.YARGI

1980'li yılların sonundan itibaren Rusya'da devrim niteliğinde değişimler yaşanmaktadır. Bu değişimlerin en önde gelenlerinden birisi de hukukun temel bir amaç olarak yüceltilmesi olmuştur. Bağımsız bir hukuk kültürünün yoksunluğu ve yüzyıllardır süre gelen dereceye göre ayrıcalıklara sahip olma yapısı Rusya'nın hukuk devleti olma sürecinde zorluklar yaşamasına neden olmuştur.

Hukuk devleti çağdaş demokratik uygarlığın en önemli aşamalarından biridir. Zira vatandaşların devlete karşı güven beslemeleri ve kendi kişiliklerini korkusuzca geliştirebilmeleri, ancak hukuk güvenliğinin sağlandığı bir hukuk devleti sistemi içinde mümkündür. Rusya Anayasası'nın 1. maddesine göre: "Rusya, hükümet şekli cumhuriyet olan demokratik federatif hukuk devletidir." Buna göre Rusya Anayasası birinci maddesiyle hukuk devleti olduğunu açıkça ifade etmekte ve doktrinde hukuk devleti olmanın hem bir unsuru hem de olağan bir sonucu olan yargı bağımsızlığının sağlanmasını daha birinci maddesiyle başlatarak kabul etmektedir.³²

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından bu yana devlet inşası tamamlanmış gibi gözükse de hala temel bir takım eksiklikler göze çarpmaktadır. Zira Rusya'nın Emperyalist Rus İmparatorluğu yapısı, Sovyetler Birliği döneminden gelen geleneği ve şu an uygulamaya çalıştığı Batı modelleri çeşitli açılardan Devlet'in kurumsallaşmasının kaynağını oluşturmakta ve iç dinamikte ciddi tezatlar göze çarpmaktadır.³³ Komünist kurallara dayalı bir sistemden gelinmesi, tutarlı bir demokrasi kültürünün oluşmasını engelleyen en önemli nedenlerdendir.

³¹ The Constitution of Russian Federation, 5.Kısım: Federal Meclis, <http://www.constitution.ru/en/10003000-08.htm> , Erişim Tarihi: 24.11.2016

³² Ali İbrahim Akkutay, Rusya'da Yargı Bağımsızlığı ve Hakim Teminatı, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/12_13.pdf , Erişim Tarihi:24.11.2016

³³ Robert Sharlet, "Reinventing the Russian State: Problems of Constitutional Implementation", John Marshall Law Review, Vol. 28, 1994 – 1995, s. 775

Zira komünizm, otokrasiye ve mutlakiyetçiliğe dayalı bir sistemin oluşması sonucunu doğurmuştur

Gorbaçov'la başlayan hukuk reformu Yeltsin'in hukukun ön plana çıktığı bir demokrasi ve piyasa ekonomisi oluşturma çabasıyla devam etmiştir. Devlet, kendini, kuralları kendi koymuş olması itibarıyla hukuka ikinci dereceden bağlı hissetmektedir. Bu durumda yargıçların hukuku uygularken hükümetin araçları haline gelmeleri, sıradan bir sonuç olabilmektedir. Ayrıca Rusya'da her an parlamenter diktatörlüğe dönüşme tehlikesiyle karşı karşıya bulunan bir parlamenter çoğulculuk vardır

Rusya Anayasası'nın 11. maddesinin birinci fıkrası son derece önemli bir yer tutmaktadır: "1. Rusya Federasyonunda devlet hakimiyeti; Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı, Federal Meclisi (Federasyon Konseyi ve Devlet Duması), Rusya Federasyonu Hükümeti ve Rusya Federasyonu mahkemeleri tarafından gerçekleştirilir."³⁴

5.1.Rusya'da Yargı Sistemi

1993 Anayasası'nda Yargı ile ilgili hükümler 7.bölümde yer almaktadır. Rusya Federasyonunda yargı yetkisi sadece mahkemelerce kullanılır. Yargı yetkisi anayasal, sivil, idari ve cezai yargı işlemleriyle gerçekleştirilir. Rusya Federasyonunun yargı sistemi, Rusya Federasyonu Anayasası ve federal anayasal kanunlarla belirlenir. Olağanüstü mahkemelerin kurulmasına izin verilmez.(Md.118) Rusya Federasyonu'nda yargılama yetkisi sadece mahkemelere tanımıştır. Mahkemeler faaliyetlerini Anayasa'ya ve Medeni, İdari ve Cezai yargılama usullerine göre yerine getirirler. Yargı sistemi asıl olarak anayasa mahkemeleri, genel mahkemeler ve özel ticaret mahkemeleri olmak üzere üçlü bir yapılanma göstermektedir.

5.1.1.Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi

Medeni, cezai, idari ve diğer davalara ilişkin ve genel mahkemeler üzerinde üst yargı organı olup, federal kanunla öngörülen usulde onların faaliyeti hakkında yargı denetimini gerçekleştirir ve mahkeme pratiğine ilişkin açıklamalar yapar. (Md 126)

5.1.2.Rusya Federasyonu Yüksek Hakem Mahkemesi

Hakem mahkemelerince incelenmiş ekonomik uyuşmazlıklar ve diğer davaların çözümüne ilişkin yüksek yargı organı olup, federal kanunla öngörülen usulde onların faaliyeti hakkında yargı denetimini gerçekleştirir ve mahkeme pratiğine ilişkin açıklamalar yapar.(Md 127)

5.1.3.Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi

Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi, Rusya Federasyonu Yüksek Hakem Mahkemesi hakimleri, Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanının önerisiyle Federasyon Konseyi tarafından atanır. Diğer federal mahkemelerin hakimleri, federal kanunla belirlenmiş şekilde, Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Rusya Federasyonu Anayasa Mahkemesi, Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi, Rusya Federasyonu Yüksek Hakem Mahkemesi ve diğer federal mahkemelerin yetkileri, oluşum ve faaliyet şekli federal anayasal kanunla düzenlenir. (Md 128)

Rusya Federasyonu Savcılığı, alt kademe savcılarının üst kademe savcılarına ve Rusya Federasyonu Başsavcısına tabi olduğu merkezleştirilmiş tek sistemden oluşur. Rusya Federasyonu Başsavcısı Rusya Federasyonu Cumhurbaşkanının önerisiyle Federasyon Konseyi

³⁴ Rusya Federasyonu Anayasası, 1.Kısım:Anayasal Düzenin Esasları , <http://www.anayasa.gen.tr/rusya.htm> , Erişim Tarihi: 24.11.2016

tarafından göreve atanır ve görevden alınır. Rusya Federasyonu federe unsurlarının savcıları, federe unsurların onayıyla Rusya Federasyonu Başsavcısı tarafından atanır. (Md 129)³⁵

5.1.4.Rus Yargı Sistemi'nde Başkan'ın Etkisi

1980'lerde tümüyle yargıçlardan oluşan ve hakimliğe atanmayla ilgili yapılan başvuruları değerlendiren Yargısal Nitelik Komisyonu oluşturulmuştur. Bu değerlendirme sonucunda oluşturulan öneri Devlet Başkanlığı'na gönderilmekte ve kimin hakim olarak atanacağına da Devlet Başkanı karar vermektedir. Yargıçlar, kendileri meslektaşlarını seçmekte ve nispeten siyasal baskıdan daha uzak bir yargıç ataması söz konusu olmaktadır. Putin döneminde ise Yargısal Nitelik Komisyonlarında küçük ama önemli değişiklikler yapılmıştır. Bu komisyonlarda artık yargıçlar monopol değildirler, üçte iki çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Yargıçlar bu değişikliği yargı üzerinde Putin'in daha fazla etki gösterme çabası olarak değerlendirmişlerdir. Yüksek mahkeme yargıçlarının atanması ile ilgili yürütmenin yetki sahası Anayasa'nın 83. maddesinde düzenlenmiştir. Devlet başkanının atanacak üyeleri teklif etmesi esasında yargı bağımsızlığını zedeleyecek bir durum değildir. Ancak özellikle başsavcının görevden alınabilmesi için de teklifte bulunma yetkisine sahip olması, başsavcının görevi esnasında Devlet Başkanı'nın etkisi altında kalması sonucunu doğuracaktır. 2. fıkrada ise yargı organlarının karar verilmesi gereken bir durumun varlığı halinde Devlet Başkanı'nın federe devlet unsurlarının yaptıkları işlemlerinin yürürlüğünü durdurulmasına karar verebileceği düzenlenmektedir.³⁶

II.BÖLÜM

1.Yarı-Başkanlık ve Rusya Modeli

1.1.Demokratik Sistemler

Demokratik sistemleri totaliter ve otoriter sistemlerden ayıran özellikler bulunmaktadır. Aradaki farkı ortaya koymak üzere bu özelliklerden bahsedilecek olursa karşımıza ilk olarak temsili demokrasi çıkmaktadır. Yönetilenler, siyasal otorite tarafından konan yasalara onay verdiğinde otorite meşruiyetini kazanmış olur. Bu yasalar bütünü olan anayasa devlet örgütlenmesinin dayandığı ilkeleri ve yetkileri bunların nasıl kullanılacağını ortaya koyar ve siyasal otoritenin sınırları ortaya çıkar. Demokrasilerde siyasi mücadele, siyasi partiler aracılığı ile yürütülür. Demokratik sistemlerde siyasi partilerin kurulması ve çalışmasına özel ihtimam gösterilmektedir. Bunun en önemli sebebi de tekil bireyler yerine örgütlü oluşumların kamuoyuna daha fazla etkide bulunabilecek olmasıdır. Toplumsal yapılarda olduğu gibi siyasi partilerde de çoğulculuğun söz konusu olması farklı görüş ve ideolojilerin engellenemeyeceğini gösterir. Bu da demokratik sistemlerde örgütlenme özgürlüğünü ortaya çıkarır.

Demokratik sistemlerin en önemli sacayağından bir diğeri de kuvvetler ayrılığı prensibidir ve yasama, yürütme ve yargı erkinin farklı organlar eliyle yürütülmesini ifade eder. Kuvvetler ayrılığı anlayışı Locke ve Montesquieu iktidar sahiplerinin hukuksuz uygulamalarını ve sınırsız güce kavuşmalarını engellemek için başka bir güçle sınırlandırılmalarının gerekliliğine vurgu yaparak bu kavramı ortaya atmışlardır.

Demokratik sistemler temelde tek tip bir sistemi öngörmemektedir. Bu sebeple de demokratik hükümet sistemleri ortaya çıkmıştır. Önemli olan hükümet sistemi değil liberal demokratik ilkeler bağlamında standart oluşmasıdır. Yani siyasal sistem ile hükümet sistemi farklı kavramlardır. Her ülke demokrasinin hayata geçirilmesinde farklılıklara gidebilmektedir. ABD

³⁵ The Constitution of Russian Federation, 7.Kısım: Yargı Hakimiyeti, <http://www.constitution.ru/en/10003000-08.htm> , Erişim Tarihi: 24.11.2016

³⁶ Yücel Oğurlu, Alvir Saetgaraev, Rusya Federasyonu İdare Hukukunda Temel Kavramlar ve Yaklaşımlar, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl:5 Sayı:10 Güz 2006/2 s.147-161

başkanlık sistemiyle yönetilirken, İngiltere parlamenter sisteme sahiptir. Fransa ve Rusya ise yarı-başkanlık sistemiyle yönetilmektedir. Hükümet sistemleri ülkelerin örgütlenme biçimi, gelenek-görenekler, siyasal kültür, soysa ekonomik ve kültürel hayatın şartlarına göre karşılıklı etkileşimde oluşan sistemlerdir. Bu bağlamda demokratik sistemleri; parlamenter sistem, başkanlık sistemi ve yarı-başkanlık sistemi olarak ayırmak mümkündür. Çalışmanın konusu itibariyle sadece yarı-başkanlık sistemine değinilecektir.³⁷

1.2.Yarı-Başkanlık Sistemi

Yarı-başkanlık sistemi, parlamenter sistemi başkanlık sisteminin her ikisinden de özellikler almıştır. Bu sistemin kalesi Fransa'dır. De Gaulle Dördüncü Cumhuriyeti'nin yürütmeye getirdiği zaafardan hoşnut değildi ancak ABD sistemindeki kuvvet ayrılığının da kendi yetkilerine engel olacağını biliyordu. Bu sebeple icracı bir başkan ve bir başbakanın oluşan melez bir sistem icra etmiştir. Çeyrek yüzyıldan fazla sürede başkan ile başbakanın yetkilerini dengelemek yerine Milli Meclis'teki en büyük oy bloğunu kumanda ettiği için sistem, Beşinci Cumhuriyetin ilk yirmi sekiz yılında 'süper-başkanlık' olarak devam etti. Öncelileri Fransız başkanı yedi yıllığına, sınırsız sayıda ve bir seçim heyetiyle yerel devlet memurları tarafından seçiliyordu. De Gaulle ilk olarak başkan ve halk arasında politikacıların olması fikrini reddetti ve başkanın doğrudan halk tarafından seçilmesi için 1962'de referanduma gitti. Günümüzde de 2000 referandumuyla da başkanın görev süresi beş yıla düşürülmüştür. Başbakanı, başkanın atadığı ve başkanın yasaları veto yetkisi bulunmadığı sistemde De Gaulle referandum yetkisini de ilan etmiş ve bu yetkiyi de çokça kullanmıştır. De Gaulle beş kere plebisit ilan etmiş sonuncusunu kaybedince istifa etmiştir. Bu istifa da bir başka anayasal geleneği ortaya çıkarmıştır.

Fransız anayasasında devlet başkanı ile hükümet yürütme yetkilerinin ortaklaşa kullanmakta olduğunu ifade etmektedir. Başkanın doğrudan halk tarafından seçilir ve başkan başbakanı dileği gibi atamada özgürlüğe sahiptir. Bakanlar Kurulu da başbakanın önerisi üzerine atanır. Cumhurbaşkanı başkanlık sisteminde olmayan meclis dağıtma yetkisine de sahiptir. Tek başına kararlar alabileceği gibi karşı imza kuralı çerçevesinde de kullanabilmektedir. Bakanlar Kurulu'nun gerçek başı cumhurbaşkanıdır. Toplantılara katılmaması halinde Kurul kararları anayasal geçerliliğe sahip olamaz.³⁸

Yarı-başkanlık sistemi diğer iki demokratik sisteme göre daha fazla sorun barındırır denebilir. Çünkü yürütmenin iki başı arasındaki grev ve yetki tanımlamalarının net çizgilerle ayrılmamış olması, sistemi zaman zaman kitlemektedir. Ayrıca parlamentodan çıkacak hükümet ve cumhurbaşkanının farklı siyasi görüşlerde olması yürütme ve yasama arasında gerginlik yaratabilmektedir. Sistemin en önemli avantajı ise yürütme organının başı olan başkanın geniş görev çerçevesinin yeniden daraltılarak çizilmiş olmasıdır. Bu bağlamda başkanın otoriter eğilimler içine girme tehlikesi düşmektedir.

2.Rusya'da Yarı-Başkanlık

Fransa da ki sistemde hem bir yürütme organı başkanı hem de bir başbakanı olan sistemdir. Yeltsin 8 yıl olan görevi süresince 6 başbakana sahip oldu. Bu sistem kendiliğinden istikrarsız olabilmektedir. Sistemin büyük kısmı güçlü bir başkana doğru kuvvetle eğilim gösterir. Yeltsin de diktatörlük eğilimine sahipti. Putin anayasayı yeniden yazmadan neredeyse yetkinin tamamı üstlenerek bunu yapmıştır

Moskova Rus ekonomisini özelleştiriyor. İş adamlar politikacıları maaş ve rüşvetle destekliyor ki sübvansiyon vs için. Ruslar eşitlik tutkuları sebebiyle oligarklardan nefret etmiştir ve Putin'in

³⁷ Mümtaz'er Türköne, Siyaset, Lotus Yayınevi,2006,Ankara, ss. 156- 160

³⁸ Bekir Parlak, Cantürk Caner, Karşılaştırmalı Siyasal ve Yönetimsel Yapılar, 3.Baskı, Orion Kitabevi, İstanbul, 2013, ss.31-41

bunlara karşı aldığı sıkı önlemlerden memnun olmuştur. Petrol doğalgaz televizyon ağları ve televizyon kanalları gibi önemli sektörlerdeki şirketleri ise devlete devretmeye zorlamıştır.

Soyut bir kavram olan devlet, haiz egemenliği kullanmak için bünyesinde değişik kurumlara ve organlara yer verir. Bu kurum ve organlar arasında işbirliği, görev, yetki, sorumluluk paylaşımı yapar. Bu ilişkiler dizisi ve yapısı bizi hükümet sistemlerine götürmekteyken bütün olarak bu kurum ve organların halkla arasındaki ilişki de siyasal sisteme götürmektedir. Bu kurumlar temelde yasama, yürütme ve yargıdır. Siyasal rejimler, egemenlikleri altında yaşayan insanların kendilerini itaatlerini sağlamak için de meşruiyetlerini onaylatmak durumundadır.

Toplumların kolektif amaçlarını belirlemek ve gerçekleştirmek için geliştirilen bir örgütler dizisi olan siyasal sistemler temelde kapsayıcılık, toplumun bütün üyelerini bağlayıcı ve bir çevre içinde vücut bulan bir mekanizmadır.³⁹ Bir siyasal sistemin yapısını anlamak için sorulacak sorular; siyasi iktidarı kim kullanacak? iktidar hakkını nerden alacak ve bu iktidarı kullananların yönetilenlerle ilişkisi, karşılıklı hak ve yetkileri ne olacaktır? şeklindedir. Her siyasal sistem bu sorulara göre şekillenmektedir. Bu noktada verilen cevaplarda temel kriter sayılardır. Tek, az ve çok. Tekin yönetimi; tiranlık, despotluk, monarşi, diktatörlük; azınlığın yönetimi; oligarşi, aristokrasi, timarşi; çoğunluğun yönetimi; demokrasi şeklindedir.

(Çalışmanın kapsamı yarı başkanlık sistemi olduğundan sadece demokratik sistemlere değinilecektir.)

1989 yılına kadar dünya demokratik ve totaliter sistemler şeklinde iki ana eksene bölünmüştü. Sovyetler Birliğinin dağılması müteakip demokratik sistemlerin hükümlerliği sürmekle beraber otoriter ve totaliter sistemlerin örnekleri de hala görülmektedir.⁴⁰

2.1.Federalizm

Coğrafi olarak dünyanın en büyük ülkesi olan Rusya'nın tarihsel ve siyasal süreçleri göz önüne alındığında federal sistemle idare ediliyor olması siyaset biliminin doğasına oldukça uygundur ancak bu sistemin federalizmin özelliklerine uygunluğu tartışmaya açıktır. Rusya'nın şahsına münhasır bir olduğu ortadadır. Bu sebeple idari yapılanmasını da ele almak çalışma açısından önem taşımaktadır.

Dünya üzerinde başta ABD, Kanada, Hindistan olmak üzere 24 ülke federasyon şeklinde yönetilmektedir ve her ülkenin de uygulama da kendi içinde farklılıkları bulunmaktadır. Federal devlet temel olarak, kendisini oluşturan birimlerin (federe devletlerin) ilke olarak uluslararası yetkileri olmamasına karşın, her birinin anayasa, yasama ve yargılama alanında özerkliğe sahip olmaları anlaşılır.⁴¹ Federasyonun oluşması iki şekilde gerçekleşmektedir. Birincisi; daha önceden egemen olan devletlerin bazı yetkilerini bir üst otoriteye bırakarak merkez otoriteye bağlanmaları, ikincisi ise; SSCB örneğinde olduğu gibi öncesinde tek yapılı olan devlette merkezi otoritenin zayıflayarak bazı bölgelere bağımsızlık yerine özerklik tanınarak ayrılmasıdır. Egemenliğin içte kullanılması federe devletlerle, federal devlet arasında bölüşülmüştür. Dış egemenliğin kullanılması ise federal devlete aittir. Federe devletlerin uluslararası varlıkları olmamasına karşın devlet olmaya devam ederler. Zira özerklikleri hem tanınmakta hem de korunmaktadır. Uluslararası kişilikleri olmamasına karşın federal devletin politikasının oluşumuna katılmaya devam ederler. Federal parlamentoda iki meclis bulunur. Biri federal devletin birliğinin simgesidir, tüm halkı ya da milleti temsil eder ve her üye devletin

³⁹ Türköne ,ss.148-149

⁴⁰ Türköne ,s. 151

⁴¹ Erdoğan Teziç, Anayasa Hukuku, Beta Basım Yayım İstanbul, 2003, s128

nüfusuyla orantılı olarak temsilini sağlar. Öteki meclis ise, her üye devleti devlet birimi olarak temsil eder ve her üye devletin eşit sayıda temsilcisinden oluşur.⁴²

Sovyetler Birliği ABD, Kanada, Almanya gibi bir federasyondan ancak merkez çok fazla egemendi. Sovyetler Birliğinde tümü 104 bulaş yaklaşık 24 büyük ulus ve çokça azınlık nüfus yaşıyordu. Bunlardan en büyük 15'i kendi Sovyet sosyalist cumhuriyetlerine sahipti. Rusya Federatif Cumhuriyeti en büyüğü idi ve çok sayıda otonom bölgeden oluşuyordu.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının bir ayağını Stalin'in federal sistemine dayandırmak yanlış olmayacaktır. Sovyet federalizminin temel amacının lisan haklarının korunması olduğu düşünüldüğünde Stalin'in dil ve kültürün bir dinamit olduğunun farkında olduğunu söyleyebiliriz ve siyasi olarak boyun duruşu kabul etmiş uluslara kültürel özerklik vermek en iyi yoldu. Şeklen ulusal içerikte ise sosyalist bir yaklaşımdı.

Dünyadaki üç komünist federal sistemin Yugoslavya, Çekoslavakya, Sovyetler Birliği çökmesi Stalin Çar imparatorluğunu Sovyet Birliği içinde tutabileceğini düşünmüştür. Stalin tarafından çizilen federatif sınırlar kendi otoritesini de artırma imkanı vermişti. Merkezin Komünist Parti ve KGB aracılığıyla çok fazla yetkiyi elinde tutulması federalizmin olması gerekenden daha az olmasına sebep olmuştur. Bu baskı altında dağınık halde yaşayan uluslar Gorbaçev'in nispi bir ifade ve basın özgürlüğü sunan Glasnost politikası ile milliyetler sorunu tekrar gün yüzüne çıkmış ve ekonomik belirsizlik içindeki yapı çökmüştür.⁴³

2.1.1.Rus Federalizmi

Rusya'nın şahsına münhasır bir ülke olduğu uluslararası toplum tarafından kabul görmüş bir gerçektir. Bu süreç ilk Rus devleti olan 9. Yüzyılın ikinci yarısında kurulan Kiev Rusya'sı ile başlamış, Moskova Knezliği, Çarlık Rusya'sı, SSCB ve günümü Rusya Federasyonu'na kadar süregelmiştir.

Çarlık dönemde din ve devlet işlerinin birlikte yürütüldüğü ve merkeziyetçi yapıya sahip olan devlet, fethedilen ve imparatorluğa yeni katılanlara merkez ile yerel bölgeler arasındaki güç dağılımını belirleyen anlaşmalar imzalamış bu anlaşmalar da Rus federalizminin başlangıcı olmuştur. Ancak bugünkü anlamda bir federal yapıdan söz etmek mümkün değildir. Bu dönemde Rus ulusunun çevresinde varlığını devam ettirmeye çalışan diğer uluslar üzerine aşırı merkeziyetçilik politikası ve Ruslaştırılmaları politikası, Lenin'e göre Rus İmparatorluğu'nun 1917'de parçalanmasını ve yıkılmasını doğuran etmenler arasında "ulusal sorun" önemli yer tutmaktadır.⁴⁴

1917 Şubat devrimiyle ülke toraklarında yüzyıllarca süren otokratik monarşiye son verilmiş ve Rus liberaller iktidara gelmiştir. İmparatorluğun parçalanması Bolşevik yanlısı olmayan milletlerin bağımsızlıklarını ilan etmeleriyle kendini göstermiştir. Ancak Kızıl Ordu birlikleri bu girişimleri baltalamıştır. Milliyetçi istekleri bastırmak adına Bolşevikler Marksist-Leninist doktrine uyumlu kılmak adına kendi de Gürcü azınlığa mensup olan Stalin'i görevlendirmişlerdir. Bu politika federal yapıya geçişle sağlanmıştır. Birlik Antlaşması 30 Aralık 1922'da imzalanarak dört cumhuriyet ve yirmi altı özerk bölge birleşerek SSCB kurulmuştur.⁴⁵ Bolşevikler de Rus tarihinin ve milli unsurlarının parçası olduklarından Çarlık Rusya'sının otoriter geleneğini devam ettirmiştir. Her vatandaşın kamu hizmetlisi olarak görüldüğü yeni idari birimler oluşturulmuş bu birimlerde SSCB'nin on beş üyesinden en

⁴² Osman Ağır, Rus Tipi Federalizm,

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tsadergisi/article/viewFile/5000146847/5000134010> , Erişim Tarihi: 12.11.2016

⁴³ Leslie Holmes, Post-Komünizm, Çev:Yavuz Alogan, Mavi Ada Yayınları, 1997, ss.353-355

⁴⁴ Edward Hallett Carr, Lenin'den Stalin'e Rus Devrimi 1917-1929, Çev: Levent Cinemre, 3.Baskı, Yordan Kitap, İstanbul, 2010, s.62

⁴⁵ SSCB'nin temelini Ukrayna SSC, Rus SSFC, Beyaz Rusya SSC, Kafkazötesi SFSC oluşturmuştur.

büyüğü olan Rusya Sovyet Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nin federatif yapısı içinde yer almıştır. Fakat federe birim olma hakkını elde edememiş olan oblastlar ve kraylara dönüşmüşlerdir. 1990 sonrası Rusya Federasyonu içerisinde bu birimler anayasal eşitlik kazansalar da daha az haklara sahip federe birimler olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

SSCB'nin ikinci anayasası 1924 Anayasası'dır. On bir bölümden oluşan anayasada SSCB'nin yedi cumhuriyetten (Rusya, Beyaz Rusya, Ukrayna, Özbekistan, Türkmenistan, Tacikistan ve Kafkas Cumhuriyetleri) oluşan federal bir cumhuriyet olduğu belirtilmiştir. Federal devlete federal devlet karşısında daha geniş yetkiler verilmiştir. SSCB'nin üçüncü anayasası 1936 Anayasası'dır. Bu anayasayı Stalin devletin başına geçer geçmez hazırlattığından Stalin Anayasası olarak da bilinir. 1936 Anayasası, SSCB'ni eşit haklara malik on bir Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinin (Kazakistan ve Kırgızistan ilâvesi ve Kafkasya'nın üç cumhuriyete Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'a bölündükten sonra birleşmelerinden meydana gelen, proletarya diktatörlüğüne dayanan, köylü ve işçilerin federal bir devleti olarak ilân etmekteydi.⁴⁶ SSCB'nin dördüncü anayasası 1977 Anayasası'dır. SSCB, federal, kendi kaderini tayin hakkı ve eşit Sovyet Sosyalist Cumhuriyetlerin gönüllü katılımı prensibinde oluşmuş çok uluslu bir devlet olarak tanımlanmış(md 70), sosyalist hukuku ve demokratik merkezçiliği temel aldığı vurgulanmıştır(md 3).⁴⁷ 1985 yılında Çernenko'nun ölümü üzerine SBKP genel sekreteri yapılan Gorbaçev ile 1978 Anayasası'na üç yüzden fazla köklü değişiklikler getirilmiştir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının bir ayağını Stalin'in federal sistemine dayandırmak yanlış olmayacaktır. Sovyet federalizminin temel amacının lisan haklarının korunması olduğu düşünüldüğünde Stalin'in dil ve kültürün bir dinamit olduğunun farkında olduğunu söyleyebiliriz ve siyasi olarak boyun duruşu kabul etmiş uluslara kültürel özerklik vermek en iyi yoldu. Şeklen ulusal içerikte ise sosyalist bir yaklaşımdı.

Dünyadaki üç komünist federal sistemin Yugoslavya, Çekoslovakya, Sovyetler Birliği çökmesi Stalin Çar imparatorluğunu Sovyet Birliği içinde tutabileceğini düşünmüştür. Stalin tarafından çizilen federatif sınırlar kendi otoritesini de artırma imkanı vermişti. Merkezin Komünist Parti ve KGB aracılığıyla çok fazla yetkiyi elinde tutulması federalizmin olması gerekenden daha az olmasına sebep olmuştur. Bu baskı altında dağınık halde yaşayan uluslar Gorbaçev'in nispi bir ifade ve basın özgürlüğü sunan Glasnost politikası ile milliyetler sorunu tekrar gün yüzüne çıkmış ve ekonomik belirsizlik içindeki yapı çökmüştür.⁴⁸

Rus devlet yapısı 83 federe birimden 46 idari bölge, 21 cumhuriyet, 9 sınır bölgesi, 4 otonom eyalet, 2 federal kent ve 1 Yahudi otonom bölgesinden oluşmaktadır.⁴⁹ Anayasanın 4. Maddesinde devletin federal düzeninin ve işleyişini düzenlemektedir. Her bir federe devletin yasama, yürütme, yargı organı bulunmaktadır. Beş temel prensip üzerine kurulan bu yapı; devletin bütünlüğü, devletin erklerinin birliği, federal ve yerel birimlerde kullanılan yetkilerin sınırlandırılması, ulusların eşit haklara ve self-determinasyon hakkına sahip olması ve Federasyon'u oluşturan birimlerin eşitliğidir.⁵⁰

Yeltsin döneminde cömertçe dağıtılan özgürlüklerin Federasyon'u bölünme tehlikesiyle karşı karşıya bıraktığı gerekçesiyle Başkan Putin tarafından merkez lehine yeniden düzenlemelere gitmiştir. En önemlisi de Rusya'nın 7 federal valiliğe bölünmesidir.⁵¹ 2010 yılında yapılan bu

⁴⁶ SSCB'nin Siyasi Rejiminin Ana Hatları, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/338/3464.pdf> , Erişim Tarihi:14.11.2016

⁴⁷ Constitution of Russian Federation,Chapter 1: The Political System, <http://www.constitution.org/cons/ussr77.txt> , Erişim Tarihi:16.11.2016

⁴⁸ Caşin, Derman, ss. 241-243

⁴⁹ 83 federe birimler ; 2 cumhuriyet (Respublika), 6 megabölge(kray), 49 il(oblast), 2 Federe şehir Moskova ve St.Petersburg, 1 özerk il ve 10 özerk Bölge ile idari yapılanması bakımından oldukça karmaşıktır.

⁵⁰ Caşin, Derman, s.269

⁵¹ 2000 yılında tüm federe birimler 7 parçaya ayrılarak hepsi eşit statüye kavuşturulmuştur.

değişikliğin ardından 19 Ocak 2010 tarihinde Kuzey Kafkasya Federal Bölgesi Güney Federal Bölgesi'nden ayrılarak önce 8'e Kırım'ın alınmasıyla da Kırım Federal Bölgesi oluşturularak 9'a çıkmıştır. Putin 2014 yılında Kırım'ın yasadışı olarak Rusya'ya ilhakından sonra kurulan Kırım Federal Bölgesi'nin lağvedilmesini ve Kırım'ın Güney Federal Bölgesi'ne dahil edilmesini öngören kararı 28 Temmuz 2016 tarihinde imzalamıştır.⁵² Bu kararın neticesinde Güney Federal Bölgesi'ni oluşturan bölgeye Kırım Cumhuriyeti ve Sivastopol eklenerek 8'e yükselmiştir.⁵³ Bu kararla beraber birçok idari yapılanmanın başındaki yöneticilerin de yerlerini değiştirmiştir. Kremlin sözcüsü Dmitry Peskov, bu çapraz yer değiştirmelerin temel amacının devletin yönetimini güçlendirmek ve devletin federal yapısının etkinliğini artırmak olduğunu belirtmiştir.⁵⁴

3.Rusya Federasyonu'nda Siyasal Partiler

Duverger'in sistemi bir arada tutan kurum olarak açıkladığı parti, SSCB'de aynı zamanda sisteminin çöküşünü de hazırlamıştır. Parti kadroları devlet bürokrasisini ele geçirdikçe sistem, taleplere bir cevap üretme görevini bir kenara bırakıp, partinin üyelerinin güç mücadelesinin aracı olmuştur. İç ve dış çevreden gelen talepler uzun süre birikmiş ve karşı çıktı üretilememiştir.⁵⁵ Andropov döneminde, 1982-84 yılları arasındaki kısa dönemde, bazı reform çalışmalarına girişilmiş bu çalışmalarını Mihail Gorbaçev tamamlamaya çalışmıştır. Glasnost ve perestroyka reformları yapılmaya çalışılmış ancak geç kalınmıştı. Yani sistemde hem hacim gerilimi hem de kapsam gerilimi oluşmuş ve gerilimleri daha fazla taşıyamamıştır. Rus halkı, merkezi otoritenin zayıfladığını ve emirleri artık zorla uygulatamayacak hale geldiğini uzun süre fark edemedi. Sistemin başlıca aracı olan korkunun gücünün Gorbaçev ile birlikte giderek zayıflamasına şahit olmuştur.⁵⁶

1917 Bolşevik Devrimi'nden 1989 yılına kadar Sovyetler Birliği Komünist Partisi ülkenin tek yasal partiydi. Rusya Federasyonu Merkez Seçim Komisyonu verilerine göre 1 Ocak 2015 tarihi itibariyle Adalet Bakanlığı'na kayıtlı yılı itibariyle federal seçimlere kayıt yaptıran 75 bulunmaktadır.⁵⁷

Lenin Komünist Parti için diğer partiler gibi değildir demiştir. Bunun açık bariz kanıtı 70 yıl boyunca muhalefetsiz yönetim, merkezi beyin sistemi olması idi. Bu durumun temel sebebi parti ve devlet isteminin çok fazla çakışmasıydı. Hükümet bakanlarının dahi çoğu Parti'nin Merkez Komitesi'nde idi. Rusya, siyasi tarihine baktığımızda Komünist sistemde Merkez Komitesi'nin üzerinde ve gerçekte işleri yürüten ve karar organı olan Politbüro bulunmaktaydı. 12 tam üye ve 6 aday üyeye sahip Polibüro'nun kararları Merkez Komite tarafından otomatikman onaylanır ve Komite kararları da Parti kongresi tarafından onaylanarak aşağı doğru giderdi. Batıda parti başkanı olarak adlandırılan genel sekreter, Sovyet uygulamasında hem Parti'nin hem devletin patronuydu ve diktatör yetkileriyle donatılmıştı.

Sovyet Rusya'da 1500 üyeli Yüksek Sovyet bir parlamentoydu ama gerçek anlamda bir parlamento değildi. Kağıt üzerinde iki meclisli olan Yüksek Sovyet, Politbürodakilerden oluşan bir Prezidyum seçerdi. Ortaklaşa bir başkanlık olarak hizmet gören Prezidyum istediği her

⁵² Türkiye, Rusya Federasyonu'nun bu kararını tanınamaktadır, bu sebeple 85 değil 83 idari bölgeden oluştuğunu kabul etmektedir.

⁵³ Putin'den İki Federal Bölgeyi Birleştirme Kararı, <https://tr.sputniknews.com/rusya/201607281024129261-putin-federal-bolge/>, Erişim Tarihi: 13.11.2016

⁵⁴ Putin Merges Crimea into Russia's Southern Federal district, http://www.upi.com/Top_News/World-News/2016/07/28/Putin-merges-Crimea-into-Russias-southern-federal-district/1911469723316/, Erişim Tarihi: 13.11.2016

⁵⁵ Maurice Duverger, Siyasal Rejimler, Sosyal Yayınlar, İstanbul 1986, s.120-121

⁵⁶ Boris Kagarlitsky, Çevrenin İmparatorluğu, Çev:Esin Soğancılar, Phonetix Yayınlar, Ankara, 2007, ss.491-493

⁵⁷ Political Parties Participation in Federal Elections, <http://www.cikrf.ru/eng/law/>, Erişim Tarihi: 14.11.2016

yasayı emrederdi. Yüksek Sovyet'in seçtiği bir diğer meclis de 85 bakanlıktan oluşan ve nadiren toplanan Bakanlar Konseyi idi. Burada da stratejik öneme sahip bakanlıkların başında Politbüro üyeleri bulunurdu.⁵⁸

Özgün bir federalizmle yapılandırılan Rusya'da siyasal sistem ve demokratik geleneklerin işleyişi güçlü siyasi parti ve lider kültürüne dayanmaktadır. 19.yüzyıla uzanan siyasal parti geleneği Batı tipi demokrasilerden farklı olarak lider esaslı ve merkezîyetçi bir yapıdan ibarettir. Ülkenin sınırlarının çok geniş bir coğrafyaya yayılması, seçim sisteminin getirdiği zorunluluklar, tarihsel gelenekler ve son derece homojen bir etnik yapı Rusya'daki siyasal partilerin şekillenmesinde etkili olmuştur.

Rusya Federasyonu'nda siyasal partilerin seçimlere katılmaya hak kazanabilmesi için seçmenlerden asgari 200.000'inin imzalı dilekçeleri ya da Merkez Seçim Kurulu'na yaklaşık 2.5 milyon dolar civarında bir kefalet yatırmaları gerekmektedir. Örneğin 2007 seçimlerinde bu kriterleri 15 parti yerine getirebilmiştir. Parlamente'ye girebilmeleri için ise yüzde 7'lik barajın aşılması gerekmektedir.⁵⁹

1917 Bolşevik Devrimi'nden 1989 yılına kadar Sovyetler Birliği Komünist Partisi ülkenin tek yasal partisiydi. 2014 Eylül ayı seçimlerinde kayıtlı 69 parti olduğu tespit edilmiştir. Elbette ki Rus parti sisteminde bu çeşitlilik Rus seçmenin gerçek bir seçim yaptığı anlamına gelmemektedir. Vladimir Putin'in gücü muhalefetsiz arttığından

3.1.Birleşik Rusya 'Gücün Partisi'

Siyasal partilerin liderlerini seçtiği normal demokratik prosedürlerin tersine döndüğü bir dönemde 1999 yılında Putin'e desteği hareketlendirmek ve artırmak için kurulmuştur. Yeltsin döneminde Başak-bakan olarak görev yapan Putin'in Çeçenya meselesindeki güçlü tavrı popülaritesini artırmış ve UR, hızlı bir şekilde hem ulusal hem de bölgesel mecliste en öndeki güçlü parti olmuştur. 2011 yılındaki oylarıyla karşılaştırıldığında yüzde 64'ten yüzde 49'a düşmüş olsa da 2003 yılında UR yasamanın alt kanadı olan Duma'da da çoğunluğu elde etmiştir. Eylül 2014 seçimleri de gösterdi ki UR'nin hakimiyeti öngörülebilir bir gelecek içinde güçlü bir parti olacaktır.

Partinin ideolojisine baktığımızda parti tüzüğünde UR, hükümetin genel yaklaşımıyla uyumlu bir işleyiş ortaya koyarken muhtemel en geniş seçmenin de ilgisini çeken merkezi politikaları desteklemektedir. Bu genel yaklaşım ekonomik liberalizmi öngörürken gelenekselci değerleri ve patriotizm temel alan devlet düzenlemeleri ve sosyal korumacılık çerçevesinde gerçekleştirmektedir.⁶⁰

Günümüzde Devlet Duması'nda yer alan üç muhalefet partisi bulunmaktadır.

3.2.Rusya Federasyonu Komünist Partisi

1991 yılında darbe girişiminin ardından Yeltsin tarafından ortadan kaldırılan Sovyetler Birliği komünist Partisi, iki yıl sonra Rusya Federasyonu Komünist Partisi olarak yedinden kurulmuştur. Bu parti Rusya Parlamentosu'nda yüzde 20'lik koltuk sayısı ile Federasyon'un en büyük muhalefet partisidir. Ancak 1996 yılından beri başkanlık seçimlerinde Gennady Zyuganov'un Yeltsin'i yenmeye çok yaklaştığında desteği azalmış ve artık Kremlin için ciddi bir tehlike olmaktan uzaktadır. Eylül 2014 bölgesel seçimlerde 30 validen sadece 1 tanesi

⁵⁸ SSCB'nin Siyasi Rejiminin Ana Hatları, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/338/3464.pdf>, Erişim Tarihi:14.11.2016

⁵⁹ Bekir Parlak, Cantürk Caner, Karşılaştırmalı Siyasal ve Yönetimsel Yapılar, Orion Kitabevi, İstanbul, 2013, s.233

⁶⁰ Russian Political Parties, <http://www.globalsecurity.org/military/world/russia/political-parties-profiles.htm>, Erişim Tarihi: 14.11.2016

komünistti. Komünist ve komünizmi destekleyen adayların çoğu partinin etkinliğinin azaldığını görmesi üzerine çoğunlukla UR'ye katılmıştır.

Partinin destekçileri ikiye ayrılmıştır. Partiyi küçük kasaba ve köylerde yaşayan ve geleneksel Sovyetler Birliği'nde yaşlanmış yaşlı nüfus desteklerken, Parti'nin en büyük muhalefet partisi statüsünün şehirlerde en çok etkilediği ve destek aldığı kesim özellikle üniversitede okuyan ve Putin yönetimiyle düş kırıklığına uğramış genç nüfustur. Sibiryaya ise komünizmin hala en inatçı destekçisidir.

Parti ideolojisine bakıldığında; RFKP, Marksist-Leninist dogmasının ve ekonomide de devlet mülkiyetinin en önemli savunucusudur. Bunun yanında UR ile de hem fikir olduğu konular bulunmaktadır. Örneğin, Putin'in gay haklarını yasaklaması konusunda destek vermiş, doğu Ukrayna'daki ayrılıkçı bölgenin diplomatik tanınmasının gerekli olduğunu savunmuştur.⁶¹

3.3.Rusya Liberal Demokratik Parti

1991 yılında Komünist Parti'nin monopolü sona erince yasal olarak ortaya çıkan muhalefet partilerden ilki olmuştur. Özgün bir muhalefet partisi olarak referansları şüphesiz ki sorgulanmıştır. Örneğin; eski Politbüro üyesi Aleksander Yakovlev Parti'nin KGB tarafından teşvik edildiğini ileri sürmüştür. Doğru ya da değil, Kremlin'in günümüz parlamentoda yüzde 12'lik oranla yer alan Parti'nin aşırılığı muhalif oyları bölmesinden oldukça fayda sağlamıştır. Bu aşırı sağ şovenist yaklaşımıyla, renkli kişilikteki parti lideri Vladimir Zhirinovskiy'nin bir 'showman' ara görünmesine sebep olmaktadır.

Parti ideolojisi tam olarak ne liberal ne de demokratiktir. Parti, farklı olarak Rus İmparatorluğunun yeniden inşası ve suçluların idamı bunların yanı sıra erkekler için sınırsız votka ve çokeşliliğin yasallaşması yanlısıdır.⁶²

3.4.Adil Rusya: Rejimin İkinci Ayağı

2006 yılında küçük partiler Adil Rusya Partisi'ni oluşturmuşlardır. Parti'nin amacı açık bir şekilde rejimin ikinci ayağı olarak resmen üyesi olmayan Putin'e sadık kalan UR'ne muhalif olmaktır. Bu çizgide Putin'in yakın arkadaşı olan parti lideri Sergei Mironov, üçüncü dönem başkanlık için izin verilmesini istemiştir. Daha sonra Parti, bağımsızlığını savunmaya başlamıştır. 2011 parlamento seçimlerinde yüzde 14'lük başarı yakalamasının ardından JR, seçim sonrasında seçimde hile yapıldığı iddialarına karşı başlatılan protestolara katılmıştır. Partinin sosyal demokrat ajandası Komünistlerin ötesinde sol kanadın ortasında bulunan seçmenlere göre düzenlenmiştir. Ancak 2011 seçimlerinde seçmenlerin büyük çoğunluğu Birleşik Rusya'ya karşı hoşnutsuzluk beslemiştir.⁶³

Küçük Partiler Ulusal parlamento için yüzde 5 engelini aşmak için yeterli seçmene ulaşamazken, küçük partiler bölgesel düzeyde temsil edilmiştir. *Yabloko*; Kremli'ni ciddi derecede eleştiren bir liberal partidir. Tersine *A Just Cause*, JR gibi Kremlin'in sponsoru olduğu profesyonel iş dünyasının kampanyalarını yürüten bir partidir. *Süreç partisi*, otoriteler tarafından tescilli kabul edilmeyen muhalefet partilerinden biridir ve UR'yi 'sahtekarlığın ve hırsızların partisi' olarak tanımasıyla ünlenmiş bir partidir. 2013 Moskova Belediye Başkanlığı seçimlerinde şaşırtıcı şekilde yüksek skorlara ulaşmayı başarmıştır.⁶⁴

⁶¹ **Russia parliament elections: How the parties line up**

<http://www.bbc.com/news/world-europe-15939801> , Erişim Tarihi: 15.11.2016

⁶² European Parliament,

[http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2014/545703/EPRS_ATAG\(2014\)545703_REV1_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/ATAG/2014/545703/EPRS_ATAG(2014)545703_REV1_EN.pdf) , Erişim Tarihi: 15.11.2016

⁶⁴ European Parliamentary Research Service, 2014

www.europarl.europa.eu/atyourservice/en/20150201PVL00031 , Erişim Tarihi:14.11.2016

Rusya'da Çok Partili Demokrasi Neden İşlemiyor?

Siyasal partiler ve yürütme erki arasındaki eşit olmayan ilişkiler Yeltsin'in parlamentoyu feshetmesinin ardından kabul edilen 1993 Anayasası'nın direk sonucudur. Anayasanın güvencesinde Başkan, Başbakan'ı atamak, parlamentoyu lağvetmek gibi geniş oranda güce sahiptir.

İkinci önemli sebebin Birleşik Rusya Partisi olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Birleşik Rusya'nın seçim performansı şüphesiz ki Putin'in politikalarını onaylamaktadır. Bazıları Rus seçimlerinin özgür ve adil yapıldığını ileri sürse de medyanın Birleşik Rusya'nın koruması altındadır. Bu durumun bir örneği 2013 Moskova Belediye seçimlerinde görülmüştür. Muhalif aday Aleksei Navalny UR rakibi olduğu için birçok TV kanalı tarafından yolsuzluk suçlamalarıyla gündeme gelmiştir. Aynı zamanda UR'un lehine hileli seçim iddiaları ortaya çıkmıştır özellikle 2011 seçimlerinde. Bu arada, dış hükümet dışı kuruluşlarındaki (NGOs) yeni yasama kısıtlamalar bağımsız seçim anket çalışmalarının sınırlandırılması için kullanılmıştır. Rusya demokrasisinde, yürütme partileri yaratmakta ve idare etmektedir. Rus siyasi partilerinin fonksiyonları görünür şekilde Kremlin'in işleyişini tehdit etmeden demokrasinin varlığına kaynaklık etmelerini öngörmektedir.⁶⁵

5. Vladimir Vladimiroviç Putin ve Rusya

9 Ağustos 1999'da Boris Yeltsin Milli Güvenlik Konseyi Sekreteri Putin'i Başbakanlığa atamadan önce, ne Rusya'da ne de Batı'da onu kimse tanıyordu. Yeltsin, XXI. yüzyılın başında yeni Rus siyasi neslinin en tepesindeki bu adamın demokratik ve yapısal dönüşümünü gerçekleştirmiş Rusya'yı uluslararası toplumda layık olduğu saygın yerine ulaştıracağını söylüyordu. Yeltsin'in Putin hakkındaki bu nitelemesi uluslararası kamuoyunda dudak bükmelere sebep oldu. Kremlin Sarayı'nın bu hasta sakini daha önce de birçok anlamsız sözler sarf etmişti, Putin'in kamuoyuna takdimi de bu yüzden alaya alındı. Uluslararası basın ise Putin'e güldü.

Fakat bu gülüşmeler Çeçenistan'a karşı ikinci savaşın başlatılması ile yerini saygı ve korkuya bıraktı. Putin kararlılığını göstermiş, ayrılıkçı Cumhuriyete diz çöktürmeye çalışıyordu. Birkaç hafta gibi kısa bir sürede Rusya'nın en popüler politikacısı ilan edildi. Aralık 1999'daki Duma seçimlerinde partisi "Birlik" bütün rakiplerini geride bıraktı ve Duma'da çoğunluğu ele geçirdi. Komünistler ve Demokratlar şapka çıkardılar önünde. Daha sonra, milenyuma birkaç saat kala, Yeltsin, sürpriz bir şekilde Başkanlıktan çekildiğini ve veliahdının Putin olduğunu açıkladı. İki yıldan fazla bir zamandır Putin Kremlin'in yeni Çarı'dır. Yeltsin'in bu kararı, öne alınan Başkanlık seçimleri ile Mart 2000 sonundaki halkoylamasında meşruluk kazandı. Bu iktidar değişikliği işleyen bir demokraside olması gerektiği gibi değil, monarşist bir iktidar değişikliğini çağrıştırmaktadır

Dokuz ay gibi kısa bir sürede büyük bir kariyer yapan kimsenin hakkında pek fazla bilgiye sahip olmadığı Lenin'den sonra Rusya'nın bu en genç, aynı zamanda II. Dünya Savaşı sonrasında doğmuş tek başkanı olan yeni Çarı kimdir? Demokrat ya da otokrat mıdır? Başkan olduktan sonra Rusya'da neler değişti? Uluslararası kamuoyunun Putin'e bakışı nasıldır? Batı ile ilişkileri nasıldır? Başkan olduktan bugüne kadar iki yılı aşkın zaman geçmesine rağmen cevaplanması oldukça zor bu sorulara cevap bulmaya çalışacağız.⁶⁶

⁶⁵ Jonathan W. Riggs, Peter J. Schaederr, Russia's Political Party System as an Impediment to Democratization, ussia's Political Party System

https://www2.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/demokratizatsiya%20archive/GWASHU_DEMO_12_2/YR08844070447128/YR08844070447128.pdf, Erişim Tarihi: 15.11.2016

⁶⁶ Sahipkiran.org27.11.2016.

26 Mart 2000 tarihinde yapılan ve en yakın rakibi Komünist Partisi Başkanı Gennadi Zugyanov ancak %29,3 oy oranı alabildiği başkanlık seçimlerini bütün gözlemcilerin beklentisi doğrultusunda Putin %52,6'lık oy oranı ile daha ilk turda kazandı. Nefes kesen bir kariyer ile eski KGB elemanı Putin'in başkanlığı halk tarafından da onaylanmış oldu.

Açık ve kesin ifadelerle "Rus düşüncesine" bağlılığını ifade eden Putin, bu düşüncenin bir nevi devlet ideolojisi haline getirilmesine karşı çıkmakta, özgürlük kavramına yeni anlamlar yüklenmesi gerektiğini söylemektedir. Bu bağlamda özgürlüğün Rusların geleneksel değerleri ile kaynaştırılmasını, vatanseverliğin, büyük güç olmanın, güçlü devlet olmanın, sosyal dayanışmanın, kolektif hayat şeklinin bireyselliğe üstünlüğünün vurgulanması gerektiği görüşündedir.

Putin üç siyasi eğilimi, "yeni Rusya"nın siyasi hayatının üç temel akımını, kendi şahsında birleştirebilmeyi başarabilmiştir: Birinci akım, Zugyanov'un KP'sinde yerini bulan kızıl milliyetçiliktir. Bu akımın beslendiği yer Stalinist rejimin hatıraları, "Rus ruhu"nun mistikleştirilmesi ve tarihsel süreçte Rus devletinin oynadığı medeniyet götürücü roldür. İkinci akım Grigori Yavlinski ve partisi Jabloka'nın temsil ettiği görüştür. Buna göre kapitalizm dünya çapında toplumsal gelişmenin en son basamağıdır. Kapitalizmin gelişmesi tabi olarak demokrasinin, demokratik iktidar mekanizmalarının gelişmesini de kaçınılmaz kılacaktır. Üçüncü akım Jirinovski ve onun partisi tarafından temsil edilen anti-komünist milliyetçiliktir. Bu görüş saldırgan bir yabancı düşmanlığına, şovenizme, fanatik emperyalist ve yayılcı çabalara ve faşist demagojiye dayanmaktadır. Bu siyasi akımlar Sovyetler Birliği sonrasında ortaya çıkan iktidar piramidinin üç sacayağını teşkil etmektedirler. Putin, devletin "genel çıkarları" adına her üç siyasi akımın uygun yanlarını aldı. Bu sentezde popülaritesinin en önemli sırrı yatmaktadır.⁶⁷

Putin 1984'te ölen, sağlık sebepleri yüzünden ancak kısa süre KP-Genel Sekreterliği yapabilmiş, Gorbaçev reformlarının öncüsü ve teşvikçisi, 15 yıl gibi uzun bir süre KGB şefi olan Yuri Andrapov'u kendisine örnek almıştır. 1998'de FSB Başkanı olduktan kısa süre sonra Lubyanka'da Andrapov'un hatırasına bir kitabe diktirdi. Andrapov'un 85. doğum yıldönümünde yaptığı konuşmada "bu tarihi (Andrapov'un doğum tarihini kastetmektedir) yok saymak kesinlikle yanlıştır, bir toplum ahlaki değerlerinin bütünlüğü için Andrapov gibi insanlara ihtiyaç duymaktadır", demiştir.

Uzun süre yurtdışı görevlerde hem de bir KGB casusu olarak bulunmuş biri olan Putin, hiç şüphesiz Batı'nın üstünlüğünün farkında idi. Bu yüzden olsa gerek Sovyet sisteminin kendisi ile aynı nesilden bürokratları gibi gözyaşı dökmedi. Putin'in siyasi görüşü inanmış bir komünistten sistemin eleştiricisi olmaya evrilmiştir. Gorbaçev reformlarını "mantıklı" ama "düşüncesiz çabalar" olarak niteleyen Putin, Demokrasi ve Pazar Ekonomisine Yeltsin döneminde doğrudan yönelişi "bütün insanlığın gittiği bir yola" gidilmesi olarak görmektedir.

Putin'in siyasi konumunu daha iyi anlayabilmek için Rusya'nın hâkim tabakaları (sınıfları) arasında geçmiş on yılın nasıl değerlendirildiğine bakmak gerektiği kanaatindeyim. Bu konuda iki genel kanaat mevcuttur: Kremlin'in resmi ideolojisi olan ilki, aynı zamanda Batı'daki liberal taraftar ve destekçileri tarafından paylaşılmaktadır. Bu anlayış, Yeltsin dönemini, "bolşevik deneylerin çıkmazından" "normal" modern medeniyete büyük bir adım olarak tasvir eder. Devlet tarafından bütün toplumsal hayatın mutlak düzenlemesi ve her türlü özel inisiyatifin bastırılması yerine özgürlük ve demokrasi geldiği ileri sürülür. Her yurttaşın bundan böyle kendisini gerçekleştirebilecek imkânı vardır. İkinci anlayış ise; kızıklar, beyazlar ve kahverenkiler olarak tanımlanan, çeşitli renklerden Rus milliyetçilerine aittir. Onların görüşlerine göre Rusya, Yeltsin yönetimi altında (XVII. yy başlarında hükümdarlığın

⁶⁷ <https://tr.sputniknews.com>,15.11.2016.

Rurikitler'den Romanovlar'a geçtiği dönemle bir benzerlik kurularak) yeni bir "karmaşalar devri" yaşamaktadır. Yani, Rus devlet tarihinin gelişiminde bir kesinti ortaya çıkmıştır. Sovyetler Birliği döneminde "Sovyet halk iktidarı" tarzına dönüşen gerçek Rus toplumsal yaşama tarzı, Batı medeniyetinin etkilerine açılmaktan ötürü zarar görmüştür. Böylece, "Rus karakterinin" geleneksel özelliklerine uymayan ve Rus halkının menfaatini karşılamaayan bir rejim meydana gelmiştir.⁶⁸

Putin Başbakan olarak zamanının çoğunu cumhuriyetlere ve bölgelere yaptığı gezilerde geçirdi. Bu gezilerinde özellikle bölgelerin karar verici makamdaki kişilerini kazanmaya özel bir gayret gösterdi. Yeltsin yanında Rusya Federasyonu Başkanlığı İdari İşler'de ve daha sonra FSB'de çalışırken bölgeler konusuna çok iyi hazırlandığını söyleyebiliriz. Kamuoyunda popüler olmasını Çeçenistan konusunda gösterdiği uzlaşsız ve sert tavrına borçludur. Halkın büyük çoğunluğunun arzusu olan düzen ve istikrarı sağlayacağına kamuoyunu inandırmayı başardı. Halk yığınlarının gözünde Putin "az laf üreten ama çok iş yapan" bir adamdır. Genç ve hiç tanınmayan bir adam üç yıl gibi kısa sürede nefes kesici bir kariyer yaparak, belediye başkanlığı bürolarından devletin en tepesine çıkmayı başardı. Başkanlık koltuğuna oturduktan sonra yürüttüğü politikaları ise şu şekilde özetleyebiliriz.⁶⁹ Rusya'nın tekrar büyük güç olmasını arzulayan Putin'e göre bu ancak güçlü bir devletin yeniden tesisi, hızlı ekonomik büyüme ve ordunun modernleştirilmesi ile mümkündür, hatta elzemdir. Son hedefin gerçekleştirilmesinde ciddi engeller vardır: Rusya'nın elinde nükleer stratejik ve konvansiyonel olmak üzere hala dev bir askeri aygıt vardır. Askeri altyapı, donanım ve eğitim tam bir çöküş sürecindedir. Hava kuvvetleri ve deniz kuvvetleri sadece zorunlu hallerde göreve çıkacak durumdadırlar.⁷⁰

Bu sorunlar "yeni milli güvenlik konsepti" ve "yeni askeri doktrin" ile de aşılabilecek gibi değildirler. Pratik önlem alınması ve kesin karar verilmesi gereken konularda bile ciddi bir ilerleme kaydedilememiştir. Tahminen Çeçenistan'daki savaş yüzünden askeri harcamalar artırılmıştır. Tüm bu olumsuzluklara rağmen Putin silah ihracatını başarılı bir şekilde arttırabilmiştir. NATO ile sınırlı işbirliğine çaba gösterilmesi ise Rusya Başkanı'ndan beklenen en son şeydir.⁷¹

Ekonomik ve sosyal politikalarda Putin vizyonu, liberal bir tavır sergilemektedir. Buna uygun olarak ekonomik düzenin garantisinin güçlü bir devlet olduğu görüşündedir. Başlangıçta dile getirdiği ekonomik müdahalecilik ve geleneksel Rus değerlerine bağlı devlet anlayışından daha sonraki açıklamalarında sanki vazgeçmiş gibidir. Hayat şartlarında amaçlanan bir düzelmeye sosyal bir program aracılığıyla değil de, ekonomik büyüme ile ulaşılabilecektir. Özellikle dışarıya pahalı hammadde satan Rusya'nın dış ekonomik ilişkilerini iyileştirmesi gerekmektedir. Rusya'da işleyen bir pazar ekonomisinin temellerinin yokluğu yüzünden orta direğin nasıl ortaya çıkacağına üzerinde de önemle düşünülmalıdır.⁷²

SONUÇ

İç politikada merkezi yapının güçlendirilmesi eğilimleri ve buna paralel olarak oligarkların, bölgelerin ve medyanın disiplin altına alınması yolundaki tedbirler göze çarpmaktadır. Çok yaygın bir şekilde kanun tanımazlık ve yolsuzluk mevcut olduğundan bu tür tedbirler belli derece anlayışla karşılanmıştır. Ama bu tedbirlerin devleti hukuk devletine yakınlaştırdığı ise şüphelidir. Aynı şekilde "kanun ve düzen" sloganı altında alınan tedbirlerin de demokratik ve çoğulcu gelişmeleri bastırdığı aşikârdır.

⁶⁸ www.ozgurlukdunyasi.org,27.11.2016.

⁶⁹ www.ozgurlukdunyasi.org, Erişim Tarihi: 27.11.2016.

⁷⁰ www.academia.edu , Erişim Tarihi: 20.11.2016.

⁷¹ Yeni Putin Dönemi,

<http://www.dw.com/tr/yeni-putin-d%C3%B6nemi/a-15933156>, Erişim Tarihi: 19.11.2016.

⁷² www.academia.edu ,Erişim Tarihi: 20.11.2016.

Bu endişeler ne Duma'da ne de partiler arasında muhalefet sıfatını kazanacak bir yapının olmaması ve bağımsız medyanın nerede ise tamamen ortadan kalkması ile daha güçlenmektedir.

İkinci olarak Putin'in yürüttüğü personel politikası, yani bürokrasinin önemli koltuklarını polis ve gizli servisten kimselerle doldurması da bir başka önemli gelişmedir. Son olarak belirtilmesi gereken Çeçenistan'ta bir işgal rejiminin kurularak güçlendirilmesi, terör, eşkıyalık, kaçakçılık ve adam kaçırmalara karşı sert önlemler alınması ama Rus güvenlik güçlerinin ve özel birliklerinin insan hakları ihlalleri konusunda hiç bir işlem yapılmamasıdır.

Putin'in başkanlık dönemlerine bakıldığında bir istikrardan söz edilebilir, ancak bu görelî istikrarın yapay olup olmadığı ve ne kadar süreceği konusunda bir görüş belirtmek imkânsızdır. Kalıcı bir istikrar sağlanmadığı gibi toplumun demokratik temelde bir konsolidasyonunu sağlamak da mümkün olamamıştır.

Ekonomi alanında ise anlaşılır ve detaylı bir programdan söz etmek mümkün değildir. Hem pratik hükümet işlerinde hem de operasyonel planlamada bağlayıcı, uzun süreli ortaya koyulmuş bir ekonomik ve gelişme programı olmalı idi. Çok kötü hazırlanmış bir vergi reformu hariç, çok sözü edilen reformlardan hala hiç eser yoktur. Bu durum, özellikle sürekli ertelenen banka ve toprak reformlarını da kapsamaktadır.

2000 yılında birkaç önemli makro ekonomik göstergede bir yükselme (Gayrisafi milli hâsılda, özel ve resmi taleplerde, yatırımlarda ve ihracatta) görülmüştür, ama bu yapısal reformlara değil, 1998 Ağustosunda yaşanan finans krizinin sonucu olarak ithal ikame politikasına ve yüksek petrol fiyatlarına bağlıdır. Ekonomide sürekli büyüme için gerekli şartlar henüz daha oluşturulabilmiş değildir.

Dış politikada da durum pek farklı değildir: Putin'in Rusya'yı büyük güç yapma arzusu ile sınırlı kaynaklara sahip olduğu gerçeği arasındaki uçurum azalmış değildir. Aslında Yeltsin dönemine bakıldığında görelî bir düzelmeye söz edilebilir. Yeni Başkan, kısa sürede yaptığı sayısız dış gezilerde yürüttüğü aktif diplomasi harekâtı ile kararlı ve enerjik bir şekilde Rus çıkarlarının takipçisi olduğunu göstermiştir. Fakat açık ve kesin bir stratejik konseptten ve bunun pratik uygulamasından söz etmek mümkün değildir.

Konsept olarak Avrupa-Atlantik ve Avrasya karışımı bir yönelişten stratejik partnerliklerin etrafa yayılması, geniş çevreyi kapsar hale getirilmeye çalışılmasını görmekteyiz ama burada dünya genelinde bu ülkeler ve bölgelerin belli kriterlere göre sınıflandırılmasından çok öncelikler söz konusudur. Pratikte ise Batı ve ona bağlı olarak NATO ile ilişkilerin düzeltilmesine yardımcı olabilecek, yeni bağımsız devletler üzerinde eski etkiyi yeniden tesis etme ve Çin, Hindistan gibi geleneksel müttefiklerle ilişkileri artırıp silah ihracatını artırmaya yönelik inisiyatifler birbirine karışmış durumdadırlar.

Moskova, AB Avrupası ile özel ilişkilere büyük önem yüklemekte ve ilişkilerini geliştirmeye çaba göstermektedir. Fakat Avrupa veya Almanya ile ciddi, kalıcı bir partnerlik için Putin'in bütün iyi niyeti ve çabalarına rağmen temelde eksiklik mevcuttur. Temeldeki bu eksiklik, büyük ihtimalle Ruya'nın iç gelişmelerinden kaynaklanmaktadır.

Rusya'da, cumhurbaşkanının hükümetten üstün yetkilere sahip olduğu yarı başkanlık sistemi uygulanmaktadır. "Yarı başkanlık rejiminde görülen en önemli sakınca, seçmene karşı sorumlu devlet başkanı ile parlamentoya karşı sorumlu olan başbakanın yürütme içinde karşı karşıya getirilmesidir. Bu iki güç birbirine üstünlük sağlayamadığı için birtakım sıkıntılar yaşanabilmektedir. Parlamenter sistemde yürütmenin iki kanadının yalnızca biri siyasi niteliktedir. Fakat yarı başkanlık sisteminde seçimle gelen devlet başkanı da siyasi niteliğe dönüşmektedir. Böylece yürütmenin iki kanadı da siyasi tercihleri kullanan organlar olarak tasarlanmıştır. Siyasi yapısının yanı sıra Rusya, iç ve dış tehdide, teröre ve etnik çatışmalara

karşı kendisini korumaya ve direnmeye çalışmaktadır. Batı dünyasınca otoriter olarak değerlendirilen Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin de, üniter ve güçlü devlet yapısını güçlendirmeye, ekonomik ve etnik çatışmalar yüzünden bozulan eski ve güçlü devlet düzenini yeniden canlandırmaya yönelik politikalar uygulamaya devam etmektedir.⁷³

⁷³ Esra Yağmur, Rusya'nın Yarı Başkanlık Sistemi ve Vladimir Putin Dönemi, <http://politiksoylem.com/rusya%E2%80%99nin-yari-baskanlik-sistemi-ve-vladimir-putin-donemi/> ,Erişim Tarihi: 15.11.2016
<http://politiksoylem.com/rusya%E2%80%99nin-yari-baskanlik-sistemi-ve-vladimir-putin-donemi/> ,Erişim Tarihi: 15.11.2016